

A votják nyelv szóképzése.

(Második közlemény.)

B) Névszóképzés.

a) Deverbális névszóképzés.

1. *-m* [WIEDEMANN 118 §; BUDENZ, UA. 204; AMINOFF 40; SZINNYEI, NyH⁴ 80. és Fgr. Spr. 95]. A legsűrűbben használt votják igenévképző; alkalmazása is igen sokféle. Alakjai: *-em* és *-am*; az *e*-ben nincs jelentős elem, az *a*-ban a frequentatív *-al* képző lappang.

Az *-m*-képzős igenév használata a következő:

A) Állítmányul áll a mondatban cselekvő és szenvedő jelentésben egyaránt.

I. Cselekvő jelentésben.

a) Az esetek legnagyobb részében önállóan — minden rag nélkül — mint perfectum historicum szerepel 3. személyű alanyra vonatkoztatva: *verànî* 'sagen': *reram* 'er sagte' A. XIX. 122. G. — *vuijî* 'kommen': *solîdîrîz vuem* 'es war an der zeit' A. XIX. 122. G. — *vîlînî* 'sein, vorhanden sein': *odig jegit pi vîlem* 'es war ein junger knabe' A. XIX. 122. G. — *vetlînî* 'gehen, wandern, reisen': *vetlem* 'er reiste' A. XIX. 122. G. — *uttîsànî* 'suchen': *uttîsam* 'er suchte' A. XIX. 122. G. — *utîtînî* 'verspielen': *utîtem* 'er verlor' A. XIX. 128. G. — *utînî* 'gewinnen': *utem* 'er gewann' A. XIX. 128. G. — *şultînî* 'einen pfiß tun': *şultem* 'er pfiß' A. XIX. 128. G. — *pîrînî* 'gehen': *kuke nulesnûha pîrem polomşeloie kábaka'zî vina juînî* 'einmal ging ein waldgeist in die schenke des kirchdorfes Polom um branntwein zu trinken' A. XIX. 128. G. — *juînî* 'trinken': *juem* 'er trank es aus' A. XIX. 128. G. — *pukşîllànî* 'sich setzen':

no *šikav̄injos šisk̄in̄i puksillam* 'und die brüder setzten sich um zu essen' A. XIX. 144. G. — *lukiskillān̄i* 'auseinandergehen': no *pijosiz lukiskillam* 'die söhne gingen auseinander' A. XIX. 144. G. — *lestillān̄i* 'zurichten': *imust̄in̄i šion lestillam* 'sie richteten weihnachtsspeisen zu' A. XIX. 144. G. — *k̄škat̄in̄i* 'drohen': so *v̄in̄iz pažás adamil̄i k̄škatem* «*bodijen šukko!*» *šusa* 'der jüngere bruder drohte dem säemann und sagte: «Ich schlage dich mit dem Stock»' A. XIX. 144. G. — *kul̄in̄i* 'sterben': so *b̄ir̄e so pijoslen aiz̄i kulem* 'darauf starb der vater' A. XIX. 144. G. — *kutsk̄in̄i* 'anfangen': no *kutskem séž̄i pažān̄i* 'er fing an hafer zu säen' A. XIX. 144. G. — *l̄ikt̄in̄i* 'kommen, gelangen': no *jalam pel l̄iktem* 'er hatte immer gewinn' A. XIX. 144. G. — *sult̄in̄i* 'stehen': *v̄in̄iz nuūn̄iezlen mesta šora-z-ik sultem bodijen* 'der jüngere bruder stand mit einem stock (in der hand), mitten auf dem felde des älteren bruders' A. XIX. 144. G. — *ul̄in̄i* 'verweilen': so *dīn̄ ež̄et ulem* 'nachdem er daselbst ein wenig verweilt hatte' A. XIX. 144. G. — *vaj̄in̄i* 'verschaffen': so *adami pijosizl̄i k̄išno vajem* 'dieser mann verschaffte jedem von seinen söhnen eine frau' A. XIX. 144. G. — *v̄il̄in̄i* 'sein, vorhanden sein': *odig adamilen v̄ilem k̄ik piž̄e* 'ein mann hatte zwei söhne' A. XIX. 144. G. — *šuīn̄i* 'sagen': *ta šudez šuem*: «*so zar̄ni!*» 'dieser glücksgeist sagte: «Es (das aas) ist gold»' A. XIX. 145. G. — *uz̄irm̄in̄i* 'reich werden': *ta-b̄ir̄e v̄in̄iz jun uz̄irmem ni* 'jetzt wurde der jüngere bruder sehr reich' A. XIX. 145. G. — *pot̄in̄i* 'aufwachsen': *potem dž̄ets̄ šart̄s̄i* 'es wuchsen schöne rüben auf' A. XIX. 115. M.

Néha az *-m*-mel képzett igenév birtokos személyraggal van ellátva: *bert̄illān̄i* 'zurückkehren': *valjos bert̄illa'mz̄i gurtaz* 'die pferde kehrten nach hause zurück' A. XIX. 127. G. — *arallān̄i* 'ernten': *sooslen séž̄iz̄i arān̄i vuem beraz soos aralla'mz̄i* 'als es zeit wurde, dass man den hafer erntete, hielten sie (auch) ernte' A. XIX. 144. G. — *tod̄in̄i* 'wissen, kennen, erfahren': *to'lko udmurt-šai nimask̄is int̄i gin̄e soven uuem doraz udmurtjoslen todemz̄i* 'die wotjaken kennen nur einen platz namens «wotjaken-friedhof» unweit seiner ansiedelung' A. XIX. 98. J. — *b̄ir̄illān̄i* 'verschwinden': *b̄ir̄illa'mz̄i* 'sie verschwanden' A. XIX. 134. J. — *pošt̄in̄i* 'abgenutzt werden': *kusk̄is putouen poštemez* 'der gürtel an der taille wird abgenutzt' A. XI. 57. MU. —

ortšini 'vergehen': *aikai no arlen ortšemez* 'ach das jahr vergeht' A. XI. 57. MU. — *sörini* 'zerbrechen, zerstören, vernichten': *söremed* 'du hast ausgestochen' A. XIX. 59. MU.

Néha az igenév *-in* instrumentalis-raggal van ellátva: *kulîni* 'sterben': *utε no pinalez* — *kulēmîn* 'sie untersucht das kind — es war tot' A. XIX. 150. G. — *ušini* 'fallen': *no odigezlen kik kuin tiliiez ullañ ušemîn pe* 'von einer fielen zwei drei federn herab' A. XIX. 92. J.

b) Az *-m*-képzős igenévlhez segédige járult s az így létrejött összetett alak bevégzett cselekvést fejez ki: *potîni* 'herauskommen': *eveni potem* 'er kam nicht heraus' A. XIX. 160. G. — *šettîni* 'finden': *evel šettem* 'er fand keine u. s. w.' A. XIX. 122. G. — *bîgatîni* 'können, vermögen, im stande sein': *pinaldosse šudîni evel bîgatem* 'sie war nicht im stande ihre söhne zu ernähren' A. XIX. 125. G. — *vetîni* 'gehen, reisen, wandern': *vetleme evel* 'Ich bin da nicht gewesen' A. XIX. 130. G. — *pîrîni* 'eingehen': *evel pîrem* 'er kroch nicht hinein' A. XIX. 134. G. — *kîlîni* 'hören': *evel no kîlîlem saldat* 'der soldat bemerkte es nicht' A. XIX. 135. — *zorîni* 'regen': *evel zorēmîn* 'es hat nicht geregnet' A. XIX. 141. G. — *daltîni* 'gedeihen': *ñuñâiezlen šeziiez daltem a vîñizlen evel daltem* 'der hafer des älteren bruders gedieh, derjenige des jüngeren aber nicht' A. XIX. 144. G. — *šaklâni* 'meinen, denken': *evel šaklam vožo šariš* 'er hatte die vožo's nicht im sinne' A. XIX. 134. J. — *isallâni* 'bântani, megbântani': *evel no i'sallam so saldatez* 'sie rührten den soldaten auch nicht an' A. XIX. 134. J. — *uštîni* 'öffnen': *ušem vâu* 'Ich habe geöffnet' A. XIX. 56. MU. — *kutiškinî* 'anfangen': *diš-kuten tubîni kutiškem vîuem* 'er soll angefangen haben ganz angekleidet auf eine eberesche zu klettern' A. XIX. 97. J. — *uuîni* 'leben': *mardan-ataj džetš uuem vîuem* 'Vater Mardan lebte glücklich' A. XIX. 98. J. — *dašânî* 'készíteni, előre készíteni': *porjoslen mardan-ataj ez uskitîni dašam guzi vîuem* 'die tscheremissen hatten eine fallgrube für vater Mardan in bereitschaft, um ihn in dieselbe stürzen zu lassen' A. XIX. 99. J. — *dišîni* 'lernen': *so šâua-vi doraz šâuaze oktîni pâuesmurt dišem vîuem* 'der waldgeist hatte gelernt, die haselhühner aus den schlingen zu nehmen' A. XIX. 85. J.

II. Szenvedő jelentésben.

a) Önállóan -*in* instrumentalis-raggal ellátva: *pîtsànî* 'zumachen': *korkajez pîtsàmîn* 'die stubentür ist zugeschlossen' A. XIX. 151. G. — *vandînî* 'erstechen': *ute no pinalez-vandèmîn* 'sie untersucht das kind — es war erstochen, tot' A. XIX. 150. G. — *îekaltîni* 'lecsíp': *lud-keclân biziz îekaltâmîn* 'a nyúlnak farka le van csípve' VNpk. 119. K.

b) az -*in* instrumentalis-raggal ellátott igenévhez segédige is járult: *disànî* 'kleiden': *so a tšiz val disàmîn* 'wie er selbst gekleidet war' A. XIX. 142. G. — *gožtîni* 'schreiben': *kuke val gožtèmîn kûiga* 'als das buch geschrieben war' A. XIX. 147. G. — *šotîni* 'geben': *šotèmîn nîlmurt vîlem nîrošurîš muket gurtε, o'lo kîtsî* 'ein mädchen aus nîrošur wurde irgendwohin nach einem anderen dorfe verheiratet' A. XIX. 149. G. — *ponîni* 'legen': *pinalez mutškajaz vîlem ponèmîn* 'ihr kind hatte man in ihren tragkorb gelegt' A. XIX. 150. G.

B) A főcselekményhez fűződő mellékkörülmenyt fejez ki s különféle mellékmondatokat helyettesíthet.

1. Az igenév mint alany: *ulîni* 'leben': *nîrošurjos adamîez u'g-ke vando, ulemzi pe ug lu* 'man sagt, dass die einwohner nîrošur's nicht existieren können, wenn sie nicht einen menschen erstechen' A. XIX. 150. G. — *vandîlini* 'levág': *sujjosiz vandîlämez šuoz* 'a ki a karjait levágta, az azt mondja' VNpk. 86. M. — *disànî* 'anziehen, kleiden': *vaškem beraz souen aslestiz dis-kutsε disamez luimε ni* 'nachdem er hinuntergekommen war, konnte er sich nicht mehr die eigenen kleider anziehen' A. XIX. 87. J. — *îzîni* 'schlafen': *tšîk îzeme ug lu ni!* 'ich kann gar nicht mehr schlafen' A. XIX. 89. J. — *ušíni* 'fallen': *minam kik kuîî tîliîz ullaî ušemîn luoz* 'von mir aber werden zwei oder drei federn herabfallen' A. XIX. 92. J. — *karîskîni* 'sich in etwas verwandeln': *si't,šε milam mardan-ataîen kion gondîr no tîquo-burdo no karîskemez lue vînem* 'auf solche weise konnte unser vater Mardan sich in einen wolf, einen bären oder einen vogel verwandeln' A. XIX. 99. J. — *berkilîni* 'hinterbleiben, zurückbleiben': *berkilîmez med dâutoz* 'mögen die hinterbliebenen gedeihen' A. XI. 125. MU. — *utîni* 'vereheren': *peréšjosiz utem muze uz u'sî* 'wer die alten verehert, fällt nicht zur erde' A. XIX. 6. MU. — *addžîni* 'sehen': *vîstemlen gerîez*

addžemez vilimε 'der narr hatte nie einen pflug gesehen' A. XIX. 78. MU. — *ulīnī* 'leben': *uwemed uz lo* 'du kannst nicht leben' A. XIX. 84. MU.

2. Az igenév mint tárgy: *ponīnī* 'helyezni': *addži mon kītsī ponemε* 'láttam, hogy hová tetted' A. XIX. 125. G. — *šotīnī* 'geben': *kīk pol umoi šotemε šedīsa* 'als er merkte, dass Gott zweimal glücklich regen gegeben hatte' A. XIX. 141. G. — *vetlīnī* 'wandern': *kīldīšin dugdiz vetlemīs kīldīšin* 'hörte auf, auf den ackerrainen zu wandern' A. XIX. 143. G. — *šījīnī* 'essen': *vožjāškīsa utškem gondir adamiles tšabei-nān šiemε* 'neidisch sah der bär an, wie der mensch sein weizenbrot ass' A. XIX. 116. M. — *šīškinī* 'eddegélni, ebédelni': *šīškemīs dugdem beraz šaitan īznī videm* 'nachdem der teufel zu essen aufgehört hatte, legte er sich schlafen' A. XIX. 89. J. — *koškīnī* 'wegfahren': *ta perēs šodem koškemzes no ležem niļjossε vīsa* 'der alte merkte, dass sie wegfuhr und schickte seine tóchter um (nach den fliehenden) zu jagen' A. XIX. 93. J. — *ponīnī* 'setzen, legen': *pāuesmurtlen imīstiz šuki potni kutīškem berε adami uškem no souēs kizε tīuī ponemε addžem* 'als der schaum aus dem munde des waldgeistes herauszukommen anfang, schaute der mann (den waldgeist) an und sah, dass er seinen finger in's feuer hineingesteckt hatte' A. XIX. 84. J. — *teškīlīnī* 'frischkázni': *kīttšī teškīltemε medad a'ddži!* 'damit du nicht siehst, an welche stelle ich dir den schneller gebe' A. XIX. 86. J. — *veraškīnī* 'sprechen, sich unterreden': *taoslen veraškemzes adami ves kīvīsa uwem* 'der mann hörte alles, was sie sagten' A. XIX. 89. J. — *vordiškīnī* 'születni': *mardan-atailes kītin vordīškemε um to'dīskε* 'wir wissen nicht, wo vater Mardan geboren war' A. XIX. 98. J. — *ortšīnī* 'vorübergehen': *dauir ortšemε sōdi'd-a?* 'bemerktest du, dass deine lebtage vergehen' A. XI. 56. MU. — *mīnīnī* 'gehen': *o'žī buš-vāuen mīnemε todsa porjos* 'die tschermussen wussten, dass er so zu pferde reiste' A. XIX. 99. J. — *bōrdīnī* 'weinen': *ludketš souī no veram mā'ui bōrdemε* 'auch diesem erzählte der hase, warum er weinte' A. XIX. 108. J. — *užānī* 'tun': *obīda o'z-ke no addži murtlīs māu užamε* 'der waldgeist hat nicht gesehen, was der mensch getan hat' A. XIX. 56. MU.

3. Az igenév mint határozó: *kīškānī* 'fürchten': *a kabak-*

vožišez kiškameniz evel potem 'der schenkwirt im furcht ging nicht hinaus' A. XIX. 128. G. — veranî 'sagen, sprechen, reden': veramziya ginε todîsko 'ich weiss es nur nach dem, was man mir erzählt hat' A. XIX. 130. G. — žall'anî 'megsajnálni, megszánni vkit': so·berε udmort rodñaosse žalameniz kutskiz kurinî zorze sojoslen no keseg vilaz 'aber da der wotjake mit seinen verwandten mitleid hatte, fing er an, auch für ihre landstriche um regen zu beten' A. XIX. 140. G. — valanî 'verstehen, begreifen': so udmortlen valameniz kurinî kuažles kuaž šotiz zorze bides gurtežli so kes aren 'weil jener wotjake verstand, (auf diese gute weise) zu Gott zu beten, gab Gott in jenem dürrer jahre dem ganzen dorfe seinen regen' A. XIX. 141. G. — vunetîni 'vergessen': so·bîre kehešîn poni·zi kalîk vunetemles vešâskonez 'da erwählten sie in einer ratsversammlung leute, welche die gebete nicht vergessen sollten' A. XIX. 146. G. — voš karinî 'weh tun, verletzen': vijuze·tirze voš karemîš «minim no inmar gon med šotoz vâi!» susa kurem 'weil ihm der (ganze) körper weh tat, betete er: «Wenn mir doch Gott haare (auf den körper) gäbe!»' A. XIX. 87. J. — uuinî 'sein, leben': at·šiz tuž kema uuemen uno kišnoyi vuem 'da er sehr lange lebte, hatte er mehrere frauen' A. XIX. 98. J. — serttinî 'szétbont, szétvesz, szétszed': mardan·atai ožmaškikiz berpelesz. serttiskemiš bordžasa lestem berpelesz 'weil (einmal) die hintere öse seines bastschuhes während eines kampfes abgerissen wurde, bediente er sich (danach immer) geflochtener bastschuhösen' A. XIX. 100. J. — kwaškani 'beomlani, ledölni, összedölni': luupu viž kuaškamiš luupu višez no kargisa keltem 'weil die erlene brücke einstürzte, verfluchtete er bei seinem tode auch solche brücken, welche aus erlenbaum gemacht sind' A. XIX. 100. J. — luinî 'werden, sein, möglich sein': tuwis kuaž šunî luemen noš vunetε 'im frühling, wenn es schönes wetter wird, vergisst er es wieder' A. XIX. 6. MU. — d'orminî 'übel angekommen sein, sich ängstigen': so·berε d'ormemeniz pedlo potisa 'er ging bange hinaus' A. XIX. 75. MU. — kuštinî 'dobni, vetni': so kuštämâniz mužem·vilin iukjos·gopjos·no badžin gurežjos·no kildillam 'az által hogy [a szájából földet] dobott ki, a földön hegyszakadékok, völgyek és a nagy hegységek keletkeztek' VNpk. 49. Sz. — kwalâkjani 'remegni': gondâr kwa-

lákjamäniz tätcämez-no ug lu-ni 'a medve remegtében ugrani sem tudott már' VNpk. 121. Sz.

4. Az igenév mint a főcselekmény egyik tagjának a jelzője.

I. A jelzett szó az igenévben kifejezett cselekvésnek cselekvő alanya:

a) az alany a cselekvést a jelenben végzi: *ušini* 'fallen': *vjuad ušem šuijed* 'die erde, die dir auf die wangen fällt' A. XI. 125. MU. — *džužanî* 'aufgehen': *džužam šondî pala* 'gegen die aufgehende sonne' A. XI. 147. G. (Igen ritka példák.)

b) az alany a cselekvést már a múltban végrehajtotta: *otčaskini* 'összegyülekeznek': *otčaskäm-kalik* 'összegyülekezett nép' VNpk. 62. M. — *liktinî* 'jönni, megjönni': *liktem saldat* 'der heimgekehrte soldat' A. XIX. 134. J. — *liktinî* 'kommen, gelangen': *liktem kinoje'd-no koškoz* 'dein gast, der zu dir gekommen ist, geht weg' A. XIX. 3. U. — *kilini* 'marad, fennmarad': *kiläm komakjos* 'a megmaradt poczok' VNpk. 1. O. — *vordkini* 'születni': *vil' toležä vordkäm pinalli* 'újholdkor született gyermeknek' VNpk. 9. O. — *vordini* 'szülni': *nil-pi vordäm kiš-nolan* 'gyermeket szült asszonyak' VNpk. 17. O.

c) a jelzett szó — a cselekvő alany — az igenévben kifejezett cselekvés végrehajtása által bizonyos állapotba jutott a következő példákban: *kulinî* 'sterben': *kulem murtiosli* 'den verstorbenen menschen' A. XI. 166. G. — *d'uvinî* 'trinken': *d'uem murtlen kiliz saž murtlen kiliniz ug kelši* 'die worte des betrunkenen stimmen nicht mit den worten des nüchternen überein' A. XIX. 2. U. — *višini* 'krank liegen, krank sein': *šim višem murt* 'szem-beteg ember' Chr. 42. U. — *toljini* 'telet': *limi-ulin toljam kudî* 'a hó alatt telet áfonya' VNpk. 2. O. — *kwašmini* 'kiszárad': *kwašmäm čagän kä* 'kiszáradt szilánkkal' VNpk. 23. O.

II. A jelzett szó az igenévben kifejezett cselekvés tárgya:

a) mozgást jelentő igék mellett: *kušini* 'werfen, wegwerfen, im stich lassen': *kuštem kut* 'einen weggeworfenen bastschuh' A. XIX. 117. M. — *keltini* 'hátra hagyni': *keltämjosiz čisto* 'ott hagyott tagjait' VNpk. 86. M. — *puktini* 'sitzen, legen, aufstellen, errichten': *bazarz no puktem vuz övny* 'nein, es sind keine in dem bazar zum verkauf aufgestellte waaren' A. XI. 72. J. — *kizini* 'säen': *kizem d'au med dātoz* 'es gedeihe der gesäete same' A. XI. 123. MU. — *palkhini* 'ausstreuten': *palktem d'au*

med dâutoz 'es gedeihe der ausgestreute same' A. XI. 123. MU. — *vožmatini* 'zeigen, anleiten': *so obida vožmatem puen* 'mit den vom waldgeist gefundenen deckeln' A. XIX. 56. MU. — *dašani* 'anrichten': *dašam šion-d'uo_neniz* 'mit den angerichteten speisen und getränken' A. XIX. 57. MU. — *šorini* 'schneiden': *og šorem na_n ogaže ug kušili ni* 'einmal geschnitten wird das brot nicht mehr ganz' A. XIX. 2. U. — *vordini* 'szülni': *solan vordam pinal* 'szült gyermeke' VNpk. 17. O. — *kurtčilini* 'harapni': *kurtčilam na_n-palästä* 'beléharapott kenyérdarabot' VNpk. 17. O.

b) lelki tevékenységet kifejező igék mellett: *verani* 'sagen, sprechen, reden': *tšukna ze_m-ik veram kesegjos vilaz zoriz* 'am morgen regnete es in der tat auf alle erwähnten landstriche' A. XIX. 141. G. — *malpani* 'gondol': *malpam adamied* 'a gondolt ember' VNpk. 16. O. — *votini* 'álmodni': *votam voted* 'álmodott álmod' VNpk. 11. O. — *verani* 'sagen': *obidâ_nen veram ninâ_naz* 'an dem vom waldgeist bestimmten tage' A. XIX. 56. MU.

c) állapotbeli változást jelentő igék mellett; az igenév a változás befejezését jelenti: *tordini* 'aufschwellen': *tordem iz* 'ein aufgeschwollenes schaf' A. XIX. 41. M. — *pösatini* 'glühen': *no pösatem tšini_neniz dongani kutiskem puklojez* '(der waldgeist) fing an, mit seinem geglühten finger den klotz zu stechen' A. XIX. 84. J.

d) az igenév oly cselekvést fejez ki, a mely által a jelzett szó létrejött: *lestini* 'machen, verfertigen': *bordžasa lestem berpelesesz* 'er bediente sich (danach immer) geflochtener bastschuhösen' A. XIX. 100. J. — *lestini* 'machen, verfertigen': *imin lestem d'urt* 'ein mit dem munde gebautes haus' A. XIX. 17. MU.

e) a következő példákban az igenévben kifejezett cselekvés alanya is ki van téve; mindössze kevés ilyen esetet találtam, mégis érdemes azokat felsorolni az osztjakkal és a magyarral való egyezés miatt (vö. SCHÜTZ JÓZSEF: Az északi-osztják szóképzés, NyK. XL: 63): *šini* 'eszik': *šir šiäm na_nä* 'egér ette kenyerét' VNpk. 1. O. — *éašjini* 'ütni': *Inmar éašjäm puáz* 'az Inmar ütötte fát' VNpk. 6. O.

III. A jelzett szó az igenévben kifejezett cselekvés határozója: *pukšini* 'leül_ni, leüllepedni, leszállni': *so_nen pukšem*

íntijez 'der platz, wo er sich ansiedelte' A. XIX. 98. J. — *išini* 'verloren gehen, verschwinden': *niju išem gurtε vuem* 'er kam in ein dorf, aus welchem ein mädchen verschwunden war' A. XIX. 88. J. — *birini* 'zu ende gehen, zu grunde gehen, verschwinden': *vu birim ažε vuem* 'er kam an einen ort, wo das wasser ein ende genommen hatte' A. XIX. 89. J. — *vetlini* 'járni': *uláp dërjaz vetlám intéjosaz* 'éltében járt helyein' VNpk. 29. Ma.

C) Az *-m*-képzős igenév mint önálló főnév is szerepel. A példák egy része a B) 1., 2., 3. alattiakkal rokon, míg más részükben az igenév teljesen elvesztette igenévi értékét s az alapigével való összefüggését. Ilyen mintegy már megcsontosodott főnév csak kevés van.

a) a legtöbb esetben az igenév magát a cselekvést fejezi ki (nomen actionis): *ulîni* 'leben': *uleme* 'mein leben' A. XI. 97. G. — *žugiskîni* 'schlagen, prügeln': *žugiskemez* 'der streit' A. XIX. 126. G. — *juîni* 'trinken': *juemez* 'das trinken' A. XIX. 128. G. — *utîni* 'ugatni, bellen': *punî-utemja* 'nach dem hundebell' A. XIX. 156. G. — *vijanî* 'fliessen': *žolop-vu viiam* 'das fliessen des dachrinnenwassers' A. XIX. 42. M. — *utîni* 'beschützen, sorgen': *utemedli* 'für diese pflege' A. XI. 125. MU. — *turnâni* 'mähen': *turn-turnam* 'heuernte' A. XIX. 16. MU. — *koškîni* 'fortgehen': *tuuis vu koškem* 'die frühlingsflut' A. XIX. 19. MU. — *sinâni* 'kâmmen': *sinam* 'das kâmmen' A. XIX. 19. MU. — *guîdîni* 'fuldoklani': *guîdâmez* 'fuldoklása' VNpk. 13. O.

Gyakran az ilyen főnév névutóval van ellátva: *šuiîni* 'sprechen': *kuaž ož šuem beraz koškem* 'nachdem gott also gesprochen hatte, verschwand er' A. XIX. 125. G. — *juîni* 'trinken': *vina juem ponnaz* 'für den branntwein' A. XIX. 128. G. — *vuîni* 'werden': *sooslen šéžîzi arâni vuem beraz soos aralla'mzi* 'als es zeit wurde, dass man den hafer erntete, hielten sie (auch) ernte' A. XIX. 144. G. — *šiskîni* 'essen': *šiskem bere nuuâjiez ežet korkaz pukem no koškem* 'nachdem der ältere bruder gegessen hatte, sass er (noch) eine weile in der stube und ging (darauf) weg' A. XIX. 145. G. — *gožtîni* 'fölrni, léirni': *kniğajiez gožtemeš yallon kalikjos tsem ez ni vette vešâškîni* 'schon bevor das buch geschrieben war, kamen die leute nicht oft zusammen um zu opfern' A. XIX. 146. G. — *biğatîni* 'kôn-

nen, vermögen, im stande sein': *bīgatemles vīlīs gožtīnī sīt.šē kīngaiēz inmar baštiz podem-pus todemzes marē uallon sojos toā-lizī* 'damit sie (die wotjaken) ein gleiches buch auf's neue nicht mehr schreiben könnten, nahm ihnen Gott ihre frühere zeichenkenntnis' A. XIX. 147. G. — *lukaskīlīnī* 'sich versammeln': *lukaskīlemzī ponna* 'weil sie sich selten sammelten' A. XIX. 147. G. — *verāskīnī* 'plaudern': *o'zi verāskem berazi sojos iznī vidīllam* 'nachdem sie also geplaudert hatten, gingen sie schlafen' A. XIX. 84. J. — *verānī* 'sagen': *so-berē ūimzē veram beraz* 'nachdem er seinen namen gesagt hatte' A. XIX. 86. J. — *bittīnī* 'beendigen, ein ende machen, vollständig machen': *sāuazes luksa bittēm berazi* 'als sie mit der verteilung der haselhühner fertig waren' A. XIX. 86. J. — *kosīnī* 'befehlen, heissen, gebieten': *kosem šamen* 'wie der waldgeist befohlen hatte' A. XIX. 56. MU. — *voldkīnī* 'kiterjeszteni magát': *ēušjalāz voldkām-dirjaz-kā adžid* 'ha a sündisznót szétnyúlva látod' VNpk. 1.

b) az igenév a cselekvés tárgyát v. eredményét jelenti (nomen acti v. objecti): *tođīnī* 'wissen, kennen, erfahren': *podem-pus todemzes* 'zeichenkenntnis' A. XIX. 147. G. — *kosīnī* 'heissen, gebieten': *kosemen* 'mit tat' A. XIX. 146. G. — *verānī* 'sagen, sprechen, reden, erzählen': *veramen* 'mit rat' A. XIX. 146. G. — *verānī* 'sagen': *veramiškiz* 'infolge dieser worte' A. XIX. 84. MU. — *podnī* 'den bienenstock zumachen': *podem* 'bienenstock' A. XIX. 59. MU. — *verānī* 'sagen, sprechen': *kurbon-verammes* 'unser opfergelübde' Chr. 40. U. — *mertānī* 'mérni, mérlegelni': *mertamez* 'súlya' VNpk. 22. O. — *surānī* 'mischen, umrühren': *surem* 'hackerling' G., 'spreu' J. Chr. 836.

c) ritkábban a cselekvő személyt jelenti (nomen agentis v. actoris): *kulīnī* 'sterben': *kulemšos* 'ihr verstorbenen' A. XI. 166. G. — *baštīnī* 'nehmen, kaufen': *pervoī baštemez kuuem* 'die erste starb' A. XIX. 98. J. — *kilīnī* 'hinterbleiben': *kilemez* 'der hinterbleibende' A. XIX. 77. MU. — *kīlāmjosiz* 'a hátramara-dottak' VNpk. 14. O.

2. -n [WIEDEMANN 122 §; BUDENZ, UA. 208; AMINOFF 41; SZINNYEI, NyH.⁴ 81. és Fgr. Spr. 95]. Alakjai: (inf.) -īnī (glazovi és ufai), -īnī (malmyži, jelabugai, malmyž-urzsumi); az -al frequentativ képzővel ellátott igéknél -ānī és -ānī.

A képző előtti -ī, -i vocalisban nincs jelentős elem; az ī

és *i* egymással dialektusonként váltakozik, sőt olykor nyomuk vész.

î van mindig a glazovi és ufai dialektusban: *izîni* 'mahlen' Glossar 238. — *karîni* 'machen' Glossar 329. — *kelîni* 'übernachten' Glossar 355. — *kizîni* 'säen' Glossar 363. — *kurîni* 'bitten, verlangen' Glossar 464. — *lezîni* 'lassen' Glossar 514. — *luîni* 'sein' Glossar 525. — *mîni* 'gehen' Glossar 572. — *nuîni* 'tragen, führen' Glossar 610. — *ošîni* 'aufhängen' Glossar 646. *pîri* 'eingehen' Glossar 716. — *ponîni* 'setzen, legen' Glossar 739. — *potîni* 'hinausgehen' Glossar 746. — *pukîni* 'sitzen' Glossar 758. — *sîlîni* 'stehen' Glossar 810. — *šîni* 'essen' Glossar 862. — *šotîni* 'geben' Glossar 877. — *tîri* 'füllen' Glossar 979.

A jelabugai dialektusban *-ini* és *-ni* egymás mellett fordul elő: *izîni* és *izni* 'schlafen' Glossar 238. — *kôlîni* és *kôuni* 'übernachten' Glossar 355. — *ujîni* és *ujni* 'verfolgen' Glossar 1101. — *viîni* és *vini* 'töten' Glossar 1201.

A malmyži dialektusban a töszavakban *-ni*: *izni* 'mahlen' Glossar 238. — *karni* 'machen' Glossar 329. — *kelni* 'übernachten' Glossar 355. — *kizni* 'säen' Glossar 363. — *kurni* 'bitten, verlangen' Glossar 464. — *luni* 'sein' Glossar 525. — *minni* 'gehen' Glossar 572. — *nuni* 'führen, tragen' Glossar 610. — *ošni* 'aufhängen' Glossar 646. — *pîri* 'eingehen' Glossar 716. — *ponni* 'setzen, legen' Glossar 739. — *potni* 'hinausgehen' Glossar 746. — *pukni* 'sitzen' Glossar 758. — *sîlni* 'stehen' Glossar 810. — *šîni* 'essen' Glossar 862. — *šotni* 'geben' Glossar 877. — *tîri* 'füllen' Glossar 979; — a származékszavakban *-ini*: *sultîni* 'aufstehen' Glossar 810. — *pukšîni* 'sich setzen' Glossar 758. — *puktîni* 'aufstellen, errichten' Glossar 758; — némely alapszóban is *-ini*: *tordîni* 'aufschwellen' Glossar 995. — *utîni* 'besichtigen' Glossar 1139.

Az *-î*, *-i* elveszésére más szavakban is találunk példát: *tîros* és *tros* 'füll'; *tros'èti* 'oft'; *trosges* 'mehr' Glossar 979. — *drak* MU. 'wahrlich, doch, ja' < *dîr-ak* Glossar 117, vö. *dîr* J. MU. 'vielleicht, wahrscheinlich' (tatár *dîr*); *-ak* G. M. J. MU. (verstärkungsencliticum) (csuv. *-ax*). AMINOFF (Votjakin äänne-ja muoto-opin luonnos 14. és 15.) számos példát idéz ezen kívül az *î* illetőleg *i* elveszésére. E példák nagy része kéttagú szó, a

hol a hangsúly az utolsó szótagra esvén, az első szótag *i*, illetőleg *i*-je elveszett.

Hasonló tüneménynyel van dolgunk talán az *i*, illetőleg *i* elveszésével az *-n* előtt.

A képző előtti vocalis tehát a tőhöz tartozik. Eredeti alak az *i*, ennek redukált alakja az *i* s végül a vocalis teljes elveszése.

Az igenév a főcselekményhez kapcsolt mellékkörülmenyt fejezi ki, a mely mellékkörülmény szerepelhet mint:

1. a főcselekmény alanya: *ošīnī* 'aufhängen': *udmort kirossε ošīnī vumurtlen tširtīūaz ug vu* 'dem wotjaken ist die zeit zu knapp, um das kreuz dem wassergeist an den hals anzuhängen' A. XIX. 119. G. — *vīžīnī* 'átkelni': *sofi lue val pīdīn vīčīnī* 'da konnte man zu fuss hinübergehen' A. XIX. 127. G. — *kižīnī* 'säen': *séžī kižīnī vuem* 'es wurde zeit, dass man hafer säte' A. XIX. 144. G. — *todīnī* 'wissen, kennen, erfahren': *todīnī ug lu* 'man kann nicht wissen' A. XIX. 151. G. — *pīrīnī* 'eingehen': *pīrīnī ug lu* 'es ist nicht möglich hineinzugehen' A. XIX. 151. G. — *kelīnī* 'übernachten': *noš kelīnī vuīllam džutsīnε* 'sie mussten noch übernachten (aber diesmal) bei einem russen' A. XIX. 159. G. — *uwīnī* 'sein, leben, verweilen': *tain uwīnī ug lo* 'das geht denn doch nicht' A. XIX. 111. J. — *kīlīnī* 'bleiben': *mīneštīm solī ižīt kīlīnī kule val* 'er musste etwas hinter mir bleiben' A. XIX. 134. J. — *miskīuānī* 'rutschen': *mīnam korka jūtīm miskīuānī no lue* 'von meinem hausdache kann man sogar herabrutschen' A. XIX. 108. MU. — *karīnī* 'machen, tun': *ižez ketš karīnī ug lo* 'das schaf kann man nicht in eine ziege verwandeln' A. XIX. 2. U. — *šīžīnī* 'ein gelübde (bes. opfergelübde) tun': *šed taka šīžīnī kule* 'sötét kost kell áldozni' Chr. 40. U. — *kutīlīnī* 'fogdosni': *kutīlīnī kīškīt* 'félelmetes fogdosni' VNpk. 6. O. — *iékaltīnī* 'lecsíp': *bižza-ginā iékaltīnī vuām* 'csak a farkát csíphette le' VNpk. 119. K. — *pegžīnī* 'elfutni, megmenekülni': *ođig lud-keč-pi-ginā pegžīnī vuām* 'csak egy nyúl menekülhetett meg' VNpk. 119. K.

2. a főcselekmény tárgya: *ulīnī* 'leben': *kaptši kar natalalī ulīnī* 'erleichtre Natalie das leben' A. XI. 163. G. — *mīnīnī* 'gehen': *so kītsīkε medε mīnīnī* 'er will irgendwohin gehen' A. XIX. 120. G. — *berektīnī* 'umkehren': *kosem berektīnī* 'er hiess

umkehren' A. XIX. 127. G. — *ležinî* 'lassen, niederlassen': *uallô kosem vina ležinî stopkaiε* 'zuerst hiess er (den schenkwirt) brandtwein in ein glas einschenken' A. XIX. 128. G. — *kelinî* 'übernachten': *kunokaiez ležem kelinî* 'der hauswirt erlaubte ihm zu übernachten' A. XIX. 132. G. — *dugdînî* 'aufhören, stehen bleiben': *zek vožo kosem vožojostî dugdînî urkaremîs* 'der alte vožo hiess die vožo's zu tollen aufhören' A. XIX. 135. G. — *verànî* 'sagen, sprechen, reden, erzählen': *bîgatiliz verànî* 'er konnte antwort geben' A. XIX. 146. — *gožtinî* 'schreiben': *bîgatemes vilîs gožtinî sit šε knigaiε* 'damit sie (die wotjaken) ein gleiches buch auf's neue nicht mehr schreiben könnten' A. XIX. 147. G. — *vandinî* 'schneiden, schlachten, erstechen': *monε vandinî medo* 'man will mich erstechen' A. XIX. 151. G. — *vednaškînî* 'hexen': *odig murt mînem vedunîε dišetskinî vednaškînî* 'ein mann ging zu einem hexenmeister um hexen zu lernen' A. XIX. 152. G. — *kelinî* 'übernachten': *«ud-a lež kelinî?»* 'lässt du mich nicht über nacht hinein?' A. XIX. 157. G. — *vorttilinî* 'ausfahren': *minomε vorttilinî* 'lasst uns (darauf) (mit dem oxen) ausfahren' A. XIX. 117. M. — *puktinî* 'legen': *telmîrem kužoli, puktinî kossa džážegε taka pužški* 'er flehte einen wirt (um nachtquartier) und hiess (den wirt) die gans zwischen die widder legen' A. XIX. 117. M. — *kelni* 'übernachten': *lež monε kelni* 'lass mich (bei dir) übernachten' A. XIX. 117. M. — *oktinî* 'sammeln, herausnehmen': *so sâua-vi doraz sâuazε oktinî pâuesmurt dišem viuem* 'der waldgeist hatte gelernt, die haselhühner aus den schlingen zu lernen' A. XIX. 85. J. — *ustinî* 'kinyitni': *lud-kečles' oži ustinî kosämzâ kion kilzâm* 'egyszer meghallotta a farkas, hogy a nyúl így kinyitni parancsolt' VNpk. 118. K.

3. a főcselekmény határozója:

a) mozgást jelentő igék mellett azon cselekvés kifejezésére, a melynek véghezvitelére a főcselekmény alanya indul: *juinî* 'trinken': *sebre so mîne praveuaie vina juinî* 'darauf geht er nach dem haus der amtsbezirksverwaltung um brandtwein zu trinken' A. XIX. 121. G. — *vitinî* 'warten': *pukšem vitinî nulesmurtε* 'er setzte sich um auf den waldgeist zu warten' A. XIX. 126. G. — *koškînî* 'weggehen': *nulesmurt šotem robotúiklî koškînî valjossε* 'der waldgeist gab dem knecht für die reise

seine pferde' A. XIX. 127. G. — *juŋnî* 'trinken': *kuke nules nuŋa pîrem polom-seloje kabaka-zî vina juŋnî* 'einmal ging ein waldgeist in die schenke des kirchdorfes Polom um branntwein zu trinken' A. XIX. 128. G. — *korànî* 'hauen': *so piiosiz minillam tšattšajë pu korànî* 'diese knaben gingen in den wald um holz zu hauen' A. XIX. 131. — *kelînî* 'übernachten': *so murt kelini tubem polataz* 'der mann kletterte auf das bettregal hinauf um zu übernachten' A. XIX. 132. G. — *tettšânî* 'tanzen': *nuŋllam berša-zî tettšânî korka* 'sie führten ihn mit sich um in der stube zu tanzen' A. XIX. 135. G. — *ižînî* 'schlafen': *kurbon sotoňnaz videm ižînî* 'nachdem er geopfert hatte, legte er sich (im walde) schlafen' A. XIX. 140. G. — *vožmànî* 'hüten, schützen, beobachten': *tabîreze vîňiz uŋin minem nu-ňajezlen mesta vîlaz vožmànî* 'jetzt aber ging der jüngere bruder der nachts auf das feld des älteren bruders um zu beobachten' A. XIX. 144. G. — *šiskînî* 'langsam essen': *no šika-vîňjoš šiskînî pukšillam* 'die brüder setzten sich um zu essen' A. XIX. 144. G. — *vožmànî* 'hüten, schützen': *so iz dorî ponî-zî peres murtez vožmànî kňigajez* 'an den stein stellten sie einen alten mann, um das buch zu hüten' A. XIX. 146. G. — *gurtànî* 'zu gaste sein': *ulîsa ulîsa lîktem mumizňe no aŋizňe no gurtànî* 'nach einiger zeit kam sie zu ihrer mutter und ihrem vater um bei ihnen zu gaste zu sein' A. XIX. 149. G. — *keltînî* 'zurücklassen': *no so tšaklasa nuem keltînî so nîlze* 'er führte sie in der absicht, diese seine tochter (im walde) zu verlassen' A. XIX. 156. G. — *ižnî* 'schlafen': *o-žî veraškem berazi sojos ižnî vidillam* 'nachdem sie also geplaudert hatten, gingen sie schlafen' A. XIX. 84. J. — *bi-tšânî* 'pflücken': *okp. u odig murt nuweski pâuež bi-tšânî minem* 'einmal ging ein mann in den wald, um vogelbeeren zu pflücken' A. XIX. 87. J. — *uškîtinî* 'lebuktatni, ledobni': *porjoslen mardan-atajiez uškîtinî dašam guzi viuem* 'die tscheremissen hatten eine fallgrube für vater Mardan in bereitschaft, um ihn in dieselbe stürzen zu lassen' A. XIX. 99. J. — *minîni* 'gehen': *okp. u agajjosiz nuweske minîni pešterazi nân ponillam viuem* 'einmal sollen die älteren brüder in ihren ranzen brot eingelegt haben, um in den wald zu gehen' A. XIX. 78. MU. — *baštîni* 'elragadni': *adamilân bulzâ baštîni oži vetlä* 'az embernek lelkét elragadni jár úgy' VNpk. 6. O.

β) kezdést jelentő ige után azon cselekvés kifejezésére, amelyhez a főcselekmény alanya hozzáfog: *vošáškîñî* 'beten': *soku so murt kutskem vošáškîñî* 'dann fing der mann an zu beten' A. XIX. 121. G. — *estîñî* 'heizen': *ta'bre so kunoka korkaze estîñî kutske* 'darauf fängt der wirt an die stube zu heizen' A. XIX. 132. G. — *pažànî* 'zerstreuen, säen': *kutskem séžî pažànî* 'er fing an hafer zu säen' A. XIX. 144. G. — *tel'mîrîñî* 'flehen': *kutskem pijosmurtli tel'mîrîñî* 'er fing an einen mann zu flehen' A. XIX. 117. M. — *doggàñî* 'stossen, stechen': *doggàñî kutiskem puklojez* '(der waldgeist) fing an, den klotz zu stechen' A. XIX. 84. J. — *potnî* 'hinausgehen, herauskommen': *pâuesmurtlen imistiz šuki potnî kutiskem bere adami uskem* 'als der schaum aus dem mund des waldgeistes herauszukommen anfang, schaute der mann (den waldgeist) an' A. XIX. 84. J. — *ullànî* 'treiben': *kutskem ullànî* 'er fing an anzutreiben' A. XIX. 117. MU.

γ) lelki folyamatot kifejező igék után oly mellékcselekmény kifejezésére, amely a lelki folyamat okának vagy céljának tekinthető: *kelîñî* 'übernachten': *so korkaz kelîñî juaskem* 'er bat um nachtlager in dem haus' A. XIX. 132. G. — *utšškîñî* 'schauen, besichtigen': *saldat potem gurîš gurazε utšškîñî turtskemzes* 'der soldat kroch aus dem ofen hinaus und setzte sich auf den herd, weil er anzusehen wünschte' A. XIX. 134. G. — *kurîñî* 'beten': *so udmortlen valameniz kurîñî* 'jener wotjake verstand zu Gott zu beten' A. XIX. 141. G. — *pelláškîñî* 'beschwören': *ug to'dîškî mon pelláškîñî* 'ich verstehe nicht zu beschwören' A. XIX. 153. G. — *kelîñî* 'übernachten': *juaskε so nîl ukuo ulîñ kelîñî aizles kîrdžasa taž* 'unter dem fenster (des elternhauses) fragt das mädchen ihren vater um nachtlager und singt also' A. XIX. 156. G. — *šîñî* 'essen': *gondîr kionen šum potizî ošez šîñî* 'der bär und der wolf freuten sich sehr darauf, den ohsen fressen zu können' A. XIX. 17. M. — *kižîñî* 'säen': *adami noš εte gondîrez kižîñî* 'der mensch ladet wiederum den bären zum säen ein' A. XIX. 115. M. — *kižîñî* 'säen': *keheš karillam sojos valε šartšî kižîñî* 'sie verhandelten mit einander um gemeinsam rüben zu säen' A. XIX. 115. M. — *uwîñî* 'sein, leben': *mardan-ataj asliz uwîñî tuž džetš vir-intîjez utššam* 'vater Mardan suchte sich zum wohnplatz eine sehr schöne anhöhe'

A. XIX. 98. J. — *d'uiñi* 'trinken': *mī atailes no usto luim dassε kirdžasa d'uiñi* 'wir wurden noch geschickter als der vater fertiges singend zu vertrinken' A. XI. 37. MU.

4. Az igenév a főcselekmény egyik tagjának jelzőjéül is állhat.

Az 1., 2., 3. szám alatti példákban a *-n*-képzős igenevet infinitivusnak vehetjük, a most tárgyalandókban az igenév mint participium szerepel. Első pillanatra talán feltűnő a képzőnek ezen kétféle használata, mivel az infinitivus és a melléknévi igenév között nehezen gondolható átmenet. Mivel azonban az infinitivus és a participium képzője alakilag teljesen egyező, s eredetükre nézve sincs semmiféle okunk különféleséget feltenni: a kétféle funkciójú képzőt mindenestül azonosnak kell tartanunk.

Az átmenetet így képzelem: a *-n*-képzős igenév mint infinitivus a főcselekmény állítmányához fűződő alanyak, tárgyak, határozónak fogható fel s így az egész főcselekményre — ezt egységesnek véve — vonatkozik; a jelen példákban az igenév — szórendi változás útján — a főcselekmény alanyához, tárgyához vagy határozójához fűződik, ezzel szorosabb egységet alkot s a nyelvérzék előtt mint jelző és jelzett szó tűnik föl.

Az igenévnek ilyenén használata csak igen csekély számú példában fordul elő: *arāñi* 'ernten': *sooslen séžžñi arāñi vuem beraz soos aralla'mzi* 'als es zeit wurde, dass man hafer ernete, hielten sie (auch) ernte' A. XIX. 144. G. — *imustiñi* 'zum erstenmal nach den fasten fleischspeisen geniessen, mit dem fasten aufhören (bes. zur zeit der weihnachten)': *imustiñi šion leštilam* 'sie richteten weihnachtsspeisen zu' A. XIX. 144. G. — *koškñi* 'weggehen': *no so'bre koškñi dñrñz vuem* 'dann wurde es zeit, dass sie wegging' A. XIX. 149. G. — *girini* 'pflügen': *«girini potonez» bure vaiškom* 'wir gedenken des «pflügen gehen» festes' A. XI. 124. M. (*gerini poton* 'aufbruch zum pflügen, d. h. ein opferfest, das im frühling beim anfang des säens gefeiert wird').

3. *-i* [WIEDEMANN 117 §; BUDENZ, UA. 197; AMINOFF 40; SZINNYEI, NyH.⁴ 80. és Fgr. Spr. 94]. Alakjai: *-iš*, *-is* és *-is'*; a frequ. *-al* képzővel ellátott igékből *-as*. SZINNYEI az *-i* képzőt a praeteritum képzőjével tartja azonosnak, az *-s* utóképzőt pedig a nomen possessi *š*-jével (l. Fgr. Spr. 94, 142).

Az *-i* mint igenévképző kizárólag a jelenben folyamatos cselekvés jelölésére szolgál, a *præteritum -i-je* pedig befejezett cselekvést jelöl. E körülmény azonban nem támaszthat kétséget a kétféle — homlokegyenest ellenkező — funkciójú *-i* azonossága iránt, mert úgy a votjákban, mint más finnugor nyelvekben is ugyanaz a képző egyaránt használható folyamatos és befejezett cselekvés jelölésére.

A képző használata a következő:

A) Az igenév mint jelző szerepel.

1. A jelzett szó az igenévben kifejezett cselekvés alánya:

a) a jelzett szó élő lény: *pukînî* 'sitzen': *so keher vîlîn pukîs adami* 'der auf dem zaun sitzende mann' A. XIX. 130. G. — *mînînî* 'gehen': *mînîs-murt* 'wandersmann' A. XIX. 132. G. — *pažânî* 'säen': *so pažás adami vuem doraz* 'der säemann kam auf ihn zu' A. XIX. 144. G. — *vetlînî* 'gehen, reisen, wandern': *vetlîs murt* 'ein reisender mann' A. XIX. 151. G. — *dîšetskînî* 'lernen': *dîšetskîs murtlî* 'er sagt dem lernenden menschen' A. XIX. 152. G. — *vajîni* 'hoz, hord': *vu-vajîs nil* 'vizhordó leány' VNpk. 62. M. — *luėkaškîni* 'lop': *luėkaškîs-vor* 'tolvaj' VNpk. 86. M. — *veraskîni* 'sagen': *so azla veraskîs obida* 'der voraussagende waldgeist' A. XIX. 57. MU. — *liktiîni* 'jön': *doraz liktîs baküz adžam* 'hozá jövő békát látott' VNpk. 77. Sz. — *vošânî* 'áldozni': *iž-vošás adamijüz* 'juhot áldozó embert' VNpk. 139. Sz. — *sitânî* 'szarni': *sitas adamijüz* 'szaró embert' VNpk. 139. Sz. — *guñdîni* 'fuldoklani, füladni': *guñdîs adamijüz* 'a fuldokló embert' VNpk. 13. O. — *vandîni* 'vág, szel': *gogi-vandîs-mumid* 'köldökvágó anyád' VNpk. 17. O.

b) a jelzett szó élettelen tárgy, a mely az igenév által élőnek van föltüntetve: *tšîlânî* 'glänzen': *tšîlâs ves* 'eine glänzende perle' A. XIX. 39. J. — *potîni* 'hinausgehen, herauskommen, hervorwachsen': *iž-šur-a vâva-šur-a vamen potîs huupu vižles jubojosse vandîuusa tupatillam* 'sie schnitten die pfeiler der erlenen brücke, welche entweder über den iž-fluss oder den vâva-fluss führte' A. XIX. 100. J. — *palkkaškîni* 'kicsordul': *palkkaškîs kotiräsän* 'kicsorduló kerékkel' VNpk. 149. Sz. — *liktiîni* 'jönni': *šuräs-vilti liktîs girlîjüz-kä* 'az úton jövő esengetyút' VNpk. 16. O.

2. A jelzett szó az igenévben kifejezett cselekvés tárgya:

nimaskini 'nevez': *to'ŕko udmurt-sai nimaskis iiti gine souen uuem doraz udmurtjoslen todemzi* 'die wotjaken kennen nur einen platz namens «wotjaken-friedhof» unweit seiner ansiedelung' A. XIX. 98. J. — *šuiskini* 'nevezni, hívni': *ludjivož šuis-kis vož* 'diese wiese, *ludji-vož* genannt' A. XIX. 99. J.

B) Az igenév mint önálló főnév szerepel. Az igenév ezen használata az előbbi jelzős szerkezetekből jelentéssűrűsödéssel magyarázható. Az igenév magába olvasztotta a jelzett által kifejezett fogalmat is, s így a jelzett mint fölösleges elmaradt.

1. Az igenév a cselekvőt jelenti (nomen agentis):

a) Az igenév és az alapige közti összefüggés még erősen érezhető: *potĩni* 'gehen': *protš bersam ašam potĩše evel ug ni* 'es ist jetzt niemand da, der vor oder nach mir ginge' A. XI. 112. G. — *gĩrĩni* 'pflügen': *jua pε so adami gĩrĩšles* 'der mann fragt den pflüger' A. XIX. 130. G. — *potĩni* 'tetszeni, tünni, jól v. rosszul esni vkinek': *mĩlpotĩšjosli dšetskĩni* 'die es zu lernen wünschten' A. XIX. 146. G. — *vožmàni* 'hüten': *kĩiga-vožmas* 'der buchhüter' A. XIX. 147. G. — *vandĩni* 'schneiden, schlachten': *vandĩšjos* 'die, welche (den geistlichen) erstechen wollten' A. XIX. 151. G. — *vuĩni* 'jönni': *ulĩ-vuĩšli* 'a serdülő nemzedéknek (tkp. alájövőnek)' VNpk. 61. M. — *utššani* 'suchen': *ta val-utššas pĩrem* 'der pferdesucher trat hinein' A. XIX. 92. J. — *pegĩni* 'weglaufen, entfliehen': *pegĩšjos* 'die flüchtlinge' A. XIX. 93. J. — *ujĩni* 'jagen, verfolgen, einholen': *ujĩš-os* 'die verfolger' A. XIX. 93. J. — *malpàni* 'gondolni': *džetš mãupasež* 'einen gutgesinnten' A. XIX. 108. J. — *vĩvĩni* 'sein, vorhanden sein': *šures vĩvĩšen* 'auf dem wege (tkp. az úton lévővel)' A. XIX. 110. J. — *eskàrĩni* 'megnézni, megszemlélni, megfigyelni': *eskerĩštemges* 'unvorsichtiger' A. XIX. 134. J. — *vožmàni* 'hüten': *šartšĩ vožmas* 'die hüterin des rübenfeldes' A. XIX. 65. — *nuiĩni* 'vinni': *kulàm-murt-nuišàn pumiškoz* 'halottvivő emberekkel találkozik' VNpk. 138. Sz. — *malpàni* 'gondolkozik': *malpasšes* 'gondolótól' VNpk. 147. Sz. — *utĩni* 'vigyáz, ügyel': *pudo-utĩšed* 'marhaőrző' VNpk. 1. O. — *važĩni* 'hangot ad': *tuž važĩš* 'jó zengéstű' VNpk. 6. O. — *ižĩni* 'aludni': *ižĩš ud lu* 'nem alszol (tkp. nem leszal alvó)' VNpk. 9. O. — *čičaskĩni* 'baszni': *čičaskĩš* 'kurválnkódó' VNpk. 17. O. — *portmaškĩni* 'kisért': *portmaškĩš* 'csodaművelő (t. i. szellem)' VNpk. 24. O.

b) Az igenév elvesztette igenévi értékét, az alapigével sokkal lazább összefüggésben van, mint az előbbi esetben; önállóan szereplő névszó s állandó foglalkozást jelent: *vožinī* 'beschützen': *kabak-vožis* 'schenkwirt' A. XIX. 128. G. — *pel'askinī* 'fúni, ráfúni, igézni, varázsolni': *pell'askis* 'zaubarzt' A. XIX. 153. G. — *vaini* 'bringen, fahren, holen, abholen': *vištem pujiškem tavar-vaišen* 'dem dummkopf kam ein fuhrmann entgegen' A. XIX. 110. J. — *durinī* 'schmieden': *duris'kišlī purt uz šurī* 'der schmied hat kein messer' A. XIX. 4. MU. — *peltinī* 'anhauchen, anblasen, beschwören': *peltiškiš* 'zauberer' Chr. 40. U.

c) Az igenév élettelen tárgyat jelent, a mely élőnek van föltüntetve: *d'uini* 'inni': *vm-d'uis* 'der regenbogen', tkp. 'vizivó' A. XIX. 17. MU.

2. Az igenév magát a cselekvést jelenti (nomen actionis): *kuganī* 'schnattern, schreien': *kugas* 'das schnattern' A. XI. 133. G. — *tšil'anī* 'glänzen, schimmern': *limilen tšil'asz* 'das schimmern des schnees' (AMINOFF példája).

3. Az igenév a cselekvés eredményét jelenti (nomen acti): *kimīnī* 'fölfordít': *kimīs* 'stirn' A. XIX. 132. G.

4. **-on, -an** [WIEDEMANN 123 §; BUDENZ, UA. 188, 250; AMINOFF 41]. Alakja a legtöbbször **-on**, csak a frequentatív **-al** képzős igékből **-an**.

BUDENZ az **-o-t** illetőleg **-a-t** tartja a tulajdonképpeni nomen verbale-képzőnek, az **-n-et** pedig deminutiv végképzőnek veszi. Az **-o-t** illetőleg **-a-t** a fgr. nomen verbale-képző **-b** folytatójának tartja, éppúgy mint a nomen possessoris-képző **-o-t** illetőleg **-a-t**. SZINNYEI azonban a votják **-on** illetőleg **-an**-beli **-o-t** illetőleg **-a-t** nem sorolja fel a fgr. $*-p \sim *-β$ deverbális névszóképző folytatói között (NyH⁴, 77, 78). BEKE ÖDÖN az **-n-et** deverbális névszóképzőnek tartja (NyK. 39 : 418).

A képző használata a következő:

A) Az igenév mint jelző szerepel:

1. A jelzett szó az igenévben kifejezett cselekvés alánya (kevés ilyen példa van): *šijnī* 'essen', *d'uini* 'trinken': *šion-d'uon murijossε* 'die schmausfreunde' A. XIX. 84. MU. — *tšersini* 'spinnen': *tšerson-tšespriεz* 'die spindelscheibe' A. XIX. 53. MU.

2. A jelzett szó az igenévben kifejezett cselekvés tárgya: *vösāni* 'opfern, beten': *vösān vösiosmi van tātīn* A. XI. 50. MU.

— *kítkini* 'anspannen': *džéts kítkon valjostε söt* 'jól befogható lovakat adj' Chrest. 20. J. — *kiskini* 'ziehen, schleppen, reisen': *džéts kiskon iskaldε söt* 'jól húzó teheneket adj' Chrest. 20. J. — *tšiškini* 'scheren': *džéts tšiškon izdε söt* 'jól lenyírható juhokat adj' Chrest. 20. J. — *kítkini* 'befogni a lovat': *kítkon-valän* 'befogni való lóval' VNpk. 149. Sz. — *kiskini* 'fejni': *kiskon-iskalän* 'fejő tehénnel' VNpk. 149. Sz. — *čičkini* 'nyírni': *čičkon-izän* 'nyírni való juhval' VNpk. 149. Sz.

3. A jelzett szó az igenévben kifejezett cselekvés meghatározója: *kelini* 'hálni': *kolon čumossä* 'hálókamráját' VNpk. 62. M. — *vetlini* 'gehen, wandern, reisen': *vuli vetlon sures* 'der weg zum wasserholen' A. XIX. 34. J. — *ponini* 'tenni, helyezni, rakni': *jirmä ponon-tijä-no oval-na* 'fejemet letév helyem nincs' VNpk. 121. Sz. — *lobžini* 'repülni': *dukta lobžon vir-jilti koškom* 'fajd röpködő domb tetején megyünk mi át' VNpk. 256. Sz.

4. A jelzett szó az igenévben kifejezett cselekvés eszkozhatározója a következő példában: *sinäni* 'kämmen': *d'ir-sinan sinez* 'der kamm', tkp. 'fejet-fésülő fésű' A. XIX. 53. MU.

B) Az igenév mint önálló főnév szerepel.

1. Az igenév magát a cselekvést jelenti (nomen actionis): *kuräktini* 'búsulni, szomorkodni': *kurähton pumzä todsa* 'búsulásának okát megtudván' VNpk. 86. M. — *utšäni* 'suchen': *val utšän sain juromi* 'ich ging irre, als ich nach meinem pferd suchte' A. XIX. 92. J. — *vetlini* 'gehen, wandern, reisen': *juromisa vetlon sainiz ruem odig pitšiči korka* 'als er da verirrt wanderte, kam er an ein kleines haus' A. XIX. 92. J. — *bertini* 'zurückkehren': *berton dirjazi* 'auf dem rückwege' A. XIX. 53. MU. — *šični* 'essen', *d'učni* 'trinken': *šion-d'uon puškän-gäne iška-vün luoz* 'beim schmause findest du freunde' A. XIX. 3. U. — *kučni* 'weben': *dera-kuon* 'das weben von leinwand' A. XIX. 11. U. — *kišnoaškini* 'házasodni': *kišnoaškon-dir* 'a házasodás ideje' VNpk. 77. Sz. — *kuštini* 'vetni': *dođi-kušton-nunalä* 'a szán félretevésének napján' VNpk. 9. O.

2. Az igenév a cselekvés eredményét v. tárgyát jelenti (nomen acti v. objecti): *ulčni* 'sein, leben, verweilen': *ulon* 'das leben' A. XI. 163. G. — *imustčini* 'zum erstenmal nach den fasten fleischspeisen geniessen, mit dem fasten aufhören (bes.

zur zeit der weihnachten): *imuston dirja* 'zur weihnachtszeit' A. XIX. 130. G. — *siinî* 'essen': *imustinî sion lestillam* 'sie richteten weihnachtsspeisen zu' A. XIX. 144. G. — *vosâskînî* 'beten': *vegâskonez* 'die gebete' A. XIX. 146. G. — *kurîskînî* 'beten': *kurîskon* 'gebet' Chrest. 464. G. — *vožinî* 'halten, schützen': *tsâg-vožon* 'kienspangestell' A. XIX. 42. M. — *bastinî* 'nehmen, kaufen': *ukso bastone va i* 'ich habe etwas geld bei ihm (dem teufel) gut' A. XIX. 46. J. — *kiston karinî* 'áldozatot hozni a halottaknak': *so kiston karonzi možga-gurt dorin kinegšur dorin* 'diese opferzeremonie vollzieht sich im dorfe možga, am flusse kinegšur' A. XIX. 100. J. — *kistinî* 'önteni, szórni': *mardan ataili vâu sotisa kiston karo* 'sie bringen dem vater Mardan pferdeopfer' A. XIX. 100. J. — *sitinî* 'szarni, notdurf verrichten, scheissen': *sitanad* 'in den after' A. XIX. 108. J. — *gažânî* 'lieben': *gažanez* 'der geliebte' A. XI. 22. MU. — *vuinî* 'kommen': *kijon džutšez gurt doraz vuon ažin pottinî kosem* 'bevor sie nach dem dorfe kamen, hiess der wolf den russen ihn herauslassen' A. XIX. 83. MU. — *ëuzâktinî* 'sârgulni, sâp-padni': *ëuzâkton* 'sârgaság' VNpk. 6. O. — *visinî* 'fájni, beteg-nek lenni': *višonân* 'betegséggel' VNpk. 13. O. — *vurâskinî* 'megbirságolni': *tiriškon-vurâskon* 'fizetés-birság' VNpk. 11. O. — *juinî* 'ünnepelni': *juon-dirja* 'ünnep alkalmával' VNpk. 112. K. — *bitminî* 'véget ér': *duinja-bëtmon* 'a világ vége' VNpk. 29. Ma. — *kistinî* 'önt, szór, hint': *kiston* 'halottak sírjainál végzett áldozati szertartás' 173).

3. Az igenév a cselekvés eszközét jelenti: *surâni* 'mischen, umrühren, aufrühren, schüren': *gur-surân* 'schüreisen' A. XIX. 42. M. — *kuktšânî* 'hacken': *ta minam anaieuen turim-viži kuktšanez* 'das ist eine hacke, womit meine mutter die gras-wurzeln aufhackt' A. XIX. 53. MU.

4. Az igenév a cselekvés helyét jelenti: *pukînî* 'sitzen': *pukon* 'stuhl' A. XI. 147. G. — *kelînî* 'übernachten': *kelonni kunoka* 'der wirt der nachtherberge' A. XIX. 159. G.

C) Az igenév a főcselekményhez fűződő időhatározó mellékmondatot pótol néhány gyéren előforduló esetben: *vaškînî* 'leszállni, aláereszkedni, lefelé haladni, alásülyedni': *vaškoňnaz uss* 'bei dem niederfallen fällt sie herab' A. XIX. 153. G. — *sotînî* 'geben, gestatten, verheiraten': *kurbon sotoňnaz videm*

izîni 'nachdem er geopfert hatte, legte er sich (im walde) schlafen' A. XIX. 140. G.

5. **-ono, -ano** [BUDENZ, UA. 188, 274; WIEDEMANN 125 §; AMINOFF 41]. Összetett képző; elemei: *-on, -an* deverbális nomen-képző + *-o* nomen possessoris-képző. A képző használata a következő:

A) Az igenév mint a mondat állítmánya szerepel.

1. Önállóan.

a) Cselekvő értelemben oly folyamatos cselekvés kifejezésére, a melynek végbemenetele kívánatos vagy feltétlenül szükséges: *kutskîni* 'anfangen': *kol mar už bordî ogûn kutskono ní aslîm* 'jede arbeit muss ich selbst allein anfangen' A. XIX. 112. G. — *vandîni* 'schneiden, schlachten': *vandono* 'die muss ich schlachten' A. XIX. 122. G. — *vutskîni* 'erreichen': *vutskono* 'ich muss erreichen' A. XIX. 128. G. — *kelîni* 'übernachten': *ta'bre kelono ní kîtinke-no* 'jetzt musste er schon irgendwo übernachten' A. XIX. 132. G. — *viîni* 'ölni': *sojâ viono* 'öt meg kell ölni' VNpk. 62. M. — *koškîni* 'elmenni': *koškono* 'el kell mennem' VNpk. 109. M. — *ulîni* 'élni': *ulono kar* 'tedd, hogy élhessek' VNpk. 147. Sz.

b) Szenvedő értelemben: *estîni* 'heizen': *no korka estono* 'die stube muss geheizt werden' A. XI. 106. G.

2. Az igenévhez már segédige is járult, s ez összetett kifejezés a cselekvés szükségszerűségét fejezi ki: *šotîni* 'geben': *pijosmurtîz tšûni šotono luem* 'der junge mann sollte ein füllen schenken' A. XIX. 74. MU.

3. Sajátságos kifejezések a következők: *sutîni* 'einholen': *sutono kađ luillam* 'sie waren darauf und daran (die flüchtlinge) einzuholen' (tk. 'utólérendőkhöz hasonlóak voltak') A. XIX. 93. J. — *birîni* 'zu ende gehen, zu grunde gehen': *so'bere kužmîz birono kađ luem* 'darauf schienen seine kräfte zu ende zu gehen' (tk. 'tönkremerendőkhöz hasonlóak voltak') A. XIX. 99. J. — *valâni* 'érteni': *valano-kađ* 'magától érthető' (tk. 'értendőkhöz hasonló') VNpk. 139. Sz.

B) Az igenév mint egy főnév jelzője szerepel:

1. A jelzett szó az igenévben kifejezett cselekvés alanya: *girîni* 'pflügen': *girono vâumes* 'unsere pflügenden pferde' A. XI. 124. MU. — *vuîni* 'jönni, elérkezni': *vuono gužâm* 'beállónyár' VNpk. 1. O.

2. A jelzett szó az igenévben kifejezett cselekvés tárgya: *jaratĩnĩ* 'lieben': *kuažlen jaratono murtez* 'der gñnstling Gottes' A. XIX. 140. G. — *jaratĩnĩ* 'lieben, gefallen finden an etw.': *jaratono mestajoz* 'beliebte plätze' A. XIX. 142. G. — *jarànĩ* 'taugen, gut genug sein': *ko't-kudiz jarano adami* 'jeder gesetzte mensch' A. XIX. 146. G. — *poštĩnĩ* 'abgenutzt werden': *poštõno putõ med poštõz* 'mag der gñrtel abgenutzt werden, er muss doch abgenutzt werden' A. XI. 57. MU. — *užànĩ* 'dolgozni': *užano užmã* 'végzendõ dolgomat' VNpk. 147. Sz.

3. A jelzett szó az igenévben kifejezett cselekvés eszközhatározója: *gĩrĩnĩ* 'pflügen': *gĩrono gerĩmes* 'pflũgenden pflug' A. XI. 124. MU.

6. **-mon** [WIEDEMANN 133 §; AMINOFF 41]. Összetett képzõ. Elemei: a mom. **-m** képzõ + **-on** nom. verb.-képzõ. Az igenév használata a következõ:

A) Állitmányul áll oly cselekvés kifejezésére, a melynek beteljesülését óhajtjuk: *šuldĩrtĩnĩ* 'erfreuen': *kalĩklĩ šuldĩrtĩmon* 'mögen die menschen freude haben' A. XI. 133. G. — *vuzànĩ* 'verkaufen': *odig luketez vuzamon med lo* 'die eine hãlfte des getreides möge verkauft werden' A. XI. 147. G.

B) A föcselekményhez fũzõdõ mellékcselekmény kifejezésére szolgál:

1. Az igenév mint alany: *tĩrĩnĩ* 'füllen, einladen, voll werden': *tĩrĩmon med lo* 'gebe es dann etwas, womit wir beladen können' A. XI. 146. G.

2. Az igenév mint tárgy: *šõtĩnĩ* 'geben': *ekšeilĩ niũ-pĩ šõtĩmon inmar šõtsãũĩz-ke* 'wenn Inmar es so fũgte, dass wir unsere sõhne dem kaiser geben können' A. XI. 130. J. — *vit tĩrĩnĩ* 'steuer zahlen': *vit tĩrĩmon inmar šõtsãũĩz-ke* 'wenn Inmar es so fũgte, dass wir unsere steuer zahlen können' A. XI. 130. J.

3. Az igenév mint határozó: *tĩrĩnĩ* 'zahlen': *gosudarlĩ kazna tĩrĩmon med šõtoz inmar* 'zur zahlung des steuern dem guten herrscher, gebe Inmar' A. XI. 148. G.

4. Az igenév mint jelzõ: *vetlĩnĩ* 'járnĩ': *vetlõmon nunõ* 'oly gyermek, a ki tud járnĩ' (AMINOFF 41). — *leštĩnĩ* 'elvégezni': *leštõmon sež* 'oly munka, a melyet meg lehet tenni' (AMIN. 41).

C) Az igenév a következõ példákban önálló főnévnek tekinthetõ: *orãkčãnĩ* 'megcsalni, rãszedni': *pĩr vižĩjad ñe-no-*

ku-no pinaláz orákcámon šana četied med-az luilä-ni 'összes nemzetségeden át sohase legyen immár több mézed, mint a mennyyel gyermekeid csalogathatod' VNpk. 58. Sz. — *juini 'inni': jumon 'inni való'* VNpk. 139. Sz. — *šüini 'enni': šimon 'enni való'* VNpk. 139. Sz.

7. **-ontem, -antem** [WIEDEMANN 129 §; AMINOFF 41]. Összetett képző. Elemei: a deverbális nomen *-on* illetőleg *-an + -tem* fosztóképző [WIEDEMANN 236 §; BUDENZ, UA. 229, 277]. Használata a következő:

Az igenév mint jelző szerepel.

1. A jelzett szó az igenévben kifejezett cselekvés alanya: *jaräni* 'taugen, gut genug sein, dienlich sein': *a gondärlen jarantem vizijsöz gine* 'der bär hatte nur die untauglichen wurzeln' A. XIX. 116. M. — *ortšini* 'vorübergehen': *ortšontem davir lušä-u-ke* 'wenn die zeit nur nicht verginge' A. XI. 57. MU.

2. A jelzett szó az igenévben kifejezett cselekvés tárgya: *jaratini* 'lieben, gefallen finden an etw.': *jaratontemze nälze* 'diejenige tochter, welche er nicht liebte' A. XIX. 157. G. — *vunätini* 'elfeledni': *ta vunätontäm bakatirjosles užžaz* 'ezen felejtethetlen hősöknek tetteit' VNpk. 61. M.

3. A jelzett szó az igenévben kifejezett cselekvés határozója: *adžkini* 'látszani': *vumurt-pijos kartopka-muüz adžkontäm zarü pottilillam* 'Vu-murt fiak annyi aranyat hoztak elő, hogy a burgonyaföld láthatatlanná lett tőle' VNpk. 108. M. — *kinmini* 'frieren': *kispu-kuar kinmontem intüez* 'eine stelle, wo das birkenlaub nicht erfriert' A. XIX. 98. J.

8. **-mtε** [WIEDEMANN 128 §; BUDENZ, UA. 229, 277; AMINOFF 41]. Összetett képző; elemei: deverbális nomen *-m* képző + *-tem* fosztó képző *-ε-vé* rövidülve. Használata a következő:

A) Az igenév mint állítmány szerepelhet s az alapigében kifejezett cselekvés meg nem történtét, be nem teljesülését jelenti: *addžilini* 'sehen': *addžilimte* 'etwas hat er nie gesehen' A. XIX. 8. G. — *adžilini* 'lát': *še-no-kinä-no adžilimtä* 'senkit sem látott' VNpk. 108. M. — *luini, luini* 'werden, sein, möglich sein': *vaskem beraz sojen asleštiz diš-kutε dišamez luimte ni* 'nachdem er hinuntergekommen war, konnte er sich nicht

mehr die eigenen kleider anziehen' A. XIX. 87. J. — *jaratini* 'lieben': *kupetš lajt šize jaratimε* 'es war ein kaufmann, der seinen lohndiener nicht liebte' A. XIX. 88. J. — *viuini* 'sein, vorhanden sein': *šaitan soku doraz viuimε* 'der teufel war damals nicht zu hause' A. XIX. 89. J. — *uwillani* 'sein': *mardanen pijosiz at šiz kađ kužmo uwillamε ni* 'die söhne Mardans waren nicht mehr so stark wie er selbst' A. XIX. 98. J. — *todini* 'wissen': *bija-durak soiz todimε* 'das wusste Bijadurak nicht' A. XIX. 99. J. — *pirini* 'gehen, eingehen': *vauεz pirimε* 'das pferd ging nicht' A. XIX. 100. J. — *vauani* 'verstehen': *kišnojez kartezleš veramε vauamε* 'die frau verstand die worte ihres mannes nicht' A. XIX. 102. J. — *viuini* 'sein, vorhanden sein': *tšet šī kužo so-ku tšet šī doraz viuimε* 'der besitzer des honigs war gerade nicht bei der honigkufe' A. XIX. 100. J. — *tirmini* 'voll werden, zureichen': *ukšojez šlapajaz tirmimε* 'das geld füllte den hut nicht' A. XIX. 52. MU. — *oskini* 'glauben': *so saudat azla oskimε* 'zuerst glaubte der soldat es nicht' A. XIX. 61. MU. — *nuuini* 'führen, tragen': *pilešez nuuimεzei* 'den kahlkopf nahmen sie nicht mit' A. XIX. 65. MU. — *vilini* 'sein, vorhanden sein': *vištemlen gerijež addžemez vilimε* 'der narr hatte nie einen pflug gesehen' A. XIX. 78. MU. — *poğirani* 'leborul': *pid-jilštiz ožit-ginā poğiramtä* 'kevés' hija hony le nem esett a lábáról' VNpk. 111. K. — *tirmitini* 'megtölteni': *tirmitimtä* 'nem töltötte meg' VNpk. 112. K. — *adžilini* 'lát': *adžilimtä-ni* 'nem látta' VNpk. 112. K.

B) Az igenév a főcselekményhez fűződő mellékcselekményt fejezi ki, a mely a főcselekmény ok- vagy módhatározója: *jaratini* 'lieben, gefallen finden an etw.': *jaratemežinēz so nīlzes vajižē vožo dārja korka* 'weil sie ihre tochter nicht liebten, führten sie zur vožo-zeit in ein (verlassenes) haus' A. XIX. 137. G. — *addžillani* 'sehen': *minillam minillam addžillamε* 'sie fuhren unaufhörlich ohne (die flüchtlinge) zu sehen' A. XIX. 93. J. — *šöttini* 'finden, erforschen': *minillam minillam toos uisa no šöttillamε* 'sie (die verfolger) fuhren unaufhörlich jagend weiter, ohne zu finden' A. XIX. 93. J. — *pirini* 'gehen': *söd vauεz pirimεiš mardan-atai tšuž vauεz viuε pukšisa potini turtε viuem vu vamen* 'da das schwarze pferd nicht ging, setzte sich vater Mardan auf ein gelbes pferd und wollte

so über den fluss fahren' A. XIX. 100. J. — *važini* 'antworten': *važimteistiz dovgisa ležem* 'da sie nichts antwortete, gab er ihr einen stoss' A. XIX. 111. J. — *vormini* 'birni, im stande sein': *ad'ami uksoze vorminte no peri a tšiz nupijasa nuem* 'da der mann sein geld nicht zu tragen vermochte, so trug der teufel selbst (das geld) auf seinen schultern' A. XIX. 63. MU. — *tirmini* 'voll werden, zureichen': *so-berε souos d'ormillam virlen tirminiteijezli* 'dann waren sie übel angekommen, da das blut nicht ausreichte' A. XIX. 74. MU. — *addžini* 'sehen': *so murt ötšε addžimteziwi polmem* 'es wunderte sich, dass sie nichts sahen' A. XIX. 74. MU.

C) Az igenév mint jelző: *udaltini* 'tenyészni, dúsan nőni, sikerülni': *nán uddutimε aεε vuem* 'er kam nach einer gegend, wo die ernte fehlgeschlagen hatte' A. XIX. 88. J. — *liktini* 'kommen, gelangen': *mumiz ajiz liktimε saldatlen* 'die mutter und der vater des noch nicht heimgekehrten soldaten' A. XIX. 134. J. — *bördini* 'weinen': *bördimε nunjui noni ug šoto* 'man gibt nicht die brust einem kinde, welches nicht weint' A. XIX. 3. MU. — *kizini* 'bevet': *kizimtä ažiž* 'bevetetlen helye' VNpk. 22. O.

9. -et [WIEDEMANN 237. §; BUDENZ, UA. 220; AMINOFF 23]. BUDENZ szerint vegyes (ige+névszó) képző -t frequentatív értékű előképzővel (UA. 22); a tulajdonképpeni nom. verb. képző a fgr. -j (-g) volt, a mely azonban lekopott (UA. 197).

1. Az -et- (MUNKÁCSINÁL -ät-)tel képzett szó a cselekvés tárgyát v. eredményét jelenti (nomen acti v. objecti): *kertti-* (Sz.), *kert-* (K.) 'kötni': *kerttät* (Sz.) 'kötés, kötelék' 146. — *kışjal-*, *kęşjal-* (K.) 'foltozni': *kışjät* (Sz.) 'folt' 157. — *kimal-*, *kęmal-* 'leborít': *kimät* 'fedő, fedél' 159. — *gerdžal-* (Sz.), *geržal-* (K.) 'összekötözni, bekötni, csomót, csokrot kötni': *gerdžät* (Sz.) 'kötés, csomó' 239. — *gožt-* 'fölni, leírni': *gožtät* 'írat, levél' 246. — *juk-* 'osztani': *jukät* 'rész' 282. — *jurt-*, *jurtti-* (Sz., G.) 'segíteni, támogatni': *jurtät* 'segítség' 287. — *čup-* (Sz.), *čup-* 'róni, rovátkolni': *čupät* (Sz.), *čupät* 'rovás, rovátka, rovat' 298. — *čup-* 'malom- v. halászgátat kötni': *čupät* (K.) 'gát' 298. — *teb-* (K.) 'pólyálni, begöngyölni': *tebät* 'pólya, pelenka' 348. — *tım-* 'töltéssel, gáttal elrekeszteni a vizet': *tımät* (Sz.) 'töltés, gát' 353. — *tijalt-* 'letörni, ketté szegni': *tijaltät* 'leszegett darabka'

360. — *suž-* (Sz.), *suž-*, *süž-* (K., J.) 'fűzni, fölszedni': *sužät*, *sužät* (K.) 'fűzér, fonat' 433. — *zir-*, *zër-* (K.) 'kenni, megdörzsölni, bemázolni': *zirät* (Sz.) 'zabliszt és tej keveréke, melyet vaj helyett a lepényre kennek' 442. — *süž-*, *suž-* (K.) 'fűzni, fölfűzni': *süžät*, *sužät* 'fűzér, fonat' 465. — *pën-* (K.) 'fonni': *pënät* (K.) 'fonat' 558. — *dumjini* 'binden, anbinden': *dumet* 'band' A. XIX. 15. MU. — *vöudjini* 'ausbreiten': *vöudet* 'die decke' A. XIX. 53. MU.

2. A képzett szó a cselekvés eszközt jelent (nomen instrumenti): *lipjini* 'beföldni, betakarni, betetőzni': *lipetjos* 'dächer' A. XIX. 156. G. — *pidsal-* 'bezárni, lezárni': *pidsät* 'ajtóféle' 556. — *pik-*, *pëk-* (K.) 'támasztani, megtámasztani, rá-támasztani': *pikät* 'támasztó (fa v. rúd), tetőoszlop' 551. — *kortnal-* 'fölszabolázni': *kortnät* (Sz., G.) 'szabolavas' 190.

10. **-os** [BUDENZ 189, AMINOFF 24]. BUDENZ az *-o*-ban látja a tulajdonképeni deverbális nomen-képzőt, az *-s*-et pedig utóképzőnek veszi (az *-o* azonos a nomen possessoris *-o* képzővel). A vele képzett szó a cselekvés tárgyát v. eredményét jelenti: *todmal-* 'megismer': *todmos* 'jel, jegy' 364. — *pikt-* (Sz., G.) 'földagad, megkel, fölpuffad': *piktos* (Sz.) 'daganat, dagadás' 552. — *pot-* 'támad, keletkezik': *potos* (Sz., K.) 'kelés, kelevény, kinövés' 574. — *pukt-* 'helyezni, tenni, állítani': *puktos* 'kévesor' 588. — *vat-*, *wat-* (G., U.) 'elrejtteni, eltitkolni': *vatos* (Sz.) 'rejtett, titkolt dolog' 643. — *vošt-* 'cserélni': *voštos* 'csere' 678. — *meriti-* 'ültetni': *merttos* (J.) 'ültetvény, kert' 711.

11. **-it** [WIEDEMANN 238. §; BUDENZ, UA. 213, AMINOFF 22]. BUDENZ szerint a fgr. *-d* deverbális képző folytatójának tekinthető, SZINNYEI azonban a fgr. deverbális **t ~ *d* képző folytatói közé nem veszi föl (NyH.⁴ 78, 79; Fgr. Spr. 92).

A képző mellékeveket képez igékből: *džužänj* 'aufgehen': *džužät* 'hoch' A. XIX. 142. G. — *koškämäni* 'félni': *koškämät* 'félelmetes' VNpk. 61. M. — *veškänj* 'genesen': *veškät* 'wohlgebildet' A. XI. 34. MU. — *éoëkatjini* 'egyenlővé tenni, egyengetni': *éoëkät* 'sík, síma' VNpk. 49. Sz. — *paškätjini* 'szélesíteni': *paškät* 'széles' VNpk. 149. Sz. — *kiskal-* (Sz., M., G.) 'félni, ijedtségben lenni': *kiskät* 'félelmetes' 157. — *žokat-* (Sz.), *žëkat-* (K.) 'szorítani, agyonszorítani, folytatni': *žökät*, *žökät*, *žëkät* (K.) 'szoros' 300. — *žirdat-* (Sz.), *žërdat-* (K.) 'izzóvá tenni, izzi-

tani': *žirdit* (Sz.), *žěrdět* (K.) 'izzó, forró' 334. — *tupal* 'illeni': *tupit* 'illő' 381. — *šurd* 'rémülni': *šurdit* 'veszedelmes' 504. — *neb* 'meglágyulni': *nebit* 'lágý' 526. — *lak* 'ragasztani': *lakit* 'ragacos, ragados, szurtos' 750.

12. -*sa* [WIEDEMANN 131., 132. §; AMINOFF 43]. Alakjai: -*sa*, -*ša*, -*isa* és -*asa* (a frequ. -*al* képzős igék mellett); az *i* és *i* nem jelentős elemek.

A képző használata a következő:

A) Az igenév az állítmánynyal egybeforrva sajátserű pleonasztikus összetett kifejezést alkot. Az igenév illetén való használata igen sűrű a votjákban: *kunojani* 'zu gaste sein': *ulen mumizuni kunojasa* 'sie war eine zeit lang bei ihrer mutter zu gaste' (tkp. 'vendégeskedve élt') A. XIX. 149. G. — *joznani* 'szétvagdal': *joznasa dasallam* 'szétvagdalták' (tkp. 'szétvagdalva készítették') VNpk. 61. M. — *kuštini* 'verlassen': *leštem gine karišses kuštisa* 'da sie ja ihre nester verlassen' (tkp. 'készülnek elhagyni') A. XI. 85. J. — *pegdžini* 'weglaufen, entfliehen': *adami pegdžisa koškem* 'der mann floh davon' (tkp. 'elfutva elment') A. XIX. 84. J. — *nuveskani* 'jagen': *van udmurtjos so nuveskin nuveskasa vetlo viuem* 'alle wotjaken sollen in diesen waldern gejagt haben' (tkp. 'vadászva bolyongtak') A. XIX. 84. J. — *ponini* 'setzen, legen': *as intiaz puklo ponsa wuem* 'er legte auf seine schlafstelle einen klotz' (tkp. 'helyező volt') A. XIX. 84. J. — *ibini* 'vetni, löni': *ipsa lešem* 'er schoss' (tkp. 'löve dobta') A. XIX. 86. J. — *kivini* 'hören': *tuoslen veraskemzes adami veš kivisa wuem* 'der mann hörte alles, was sie sagten' (tkp. 'halló volt') A. XIX. 89. J. — *pottini* 'herausführen, herausbringen': *kišnojez adamijež pottisa lešem* 'seine frau führte den mann hinaus' (tkp. 'kivezetve engedte') A. XIX. 89. J. — *uini* 'verfolgen, nachjagen, einholen': *koškillam nošik uisa* 'wieder jagten sie fort' (tkp. 'üldözve mentek') A. XIX. 93. J. — *ibini* 'löni': *guššin kuš dorišen ibisa vâua-viž dori vutte viuem* 'er vermochte von guššin-kuš bis nach der vâua-brücke (den pfeil) zu schießen' (tkp. 'löve hozta') A. XIX. 98. J. — *bastini* 'nehmen, kaufen': *oži so uno kišno bastisa wuem* 'so hatte er in seiner lebenszeit mehrere frauen' (tkp. 'vevő volt') A. XIX. 98. J. — *ullani* 'treiben': *porjos gondirež ullasa miniki* 'während die tscheremissen den bären jagten' (tkp. 'üzve mentek') A. XIX.

99. J. — *bittini* 'beendigen, ein ende machen': *bija-durak porjosiz berlošjossε bittisa minem* 'Bija-durak schlug die hintersten (unter den verfolgenden) tscheremissen tot' (tkp. 'bevégezve ment') A. XIX. 99. J. — *kargini* 'verfluchen': *kargisa keltem* 'er verfluchte' (tkp. 'átkozva hátrahagyta') A. XIX. 100. J. — *vandjuvini* 'vágni, metszeni': *vandjuvisa tupatillam* 'sie schnitten ab' (tkp. 'vágva elrendezték') A. XIX. 100. J. — *šunàni* 'schmelzen': *šunasa bīroz* 'es schmilzt weg' (tkp. 'olvadva tönkre megy') A. XIX. 108. J. — *gorini* 'aus vollem halse lachen': *ałi gorsa uuε vāu* 'eben lachte sie laut' (tkp. 'nevető volt') A. XIX. 110. J. — *mižgàni* 'mit der faustschlagen': *adamijos noš mižgasa ležillam* 'noch einmal schlugen die leute sie mit den fäusten' (tkp. 'ököllel ütve engedte') A. XIX. 111. J. — *urđini* 'lehnen, aufstützen': *anaize nōrkorop bordi no-šik urđisa keltem* 'wieder lehnte er seine mutter an den flechtkorb' (tkp. 'támasztva hagyta') A. XIX. 111. J. — *vitini* 'warten': *vitisa uuε viutem* 'er soll gewartet haben' (tkp. 'váró volt') A. XIX. 56. MU. — *liktini* 'kommen, gelangen': *obida liktisa vuem* 'dann kam der waldgeist dahin' (tkp. 'jőve jött') A. XIX. 56. MU. — *nupiani* 'terhet venni magára': *nupiasa vajem* 'er warf es über die schulter' (tkp. 'terhet magára véve hozta') A. XIX. 62. MU. — *nupiani* 'terhet venni magára': *nupiasa vuttem* 'er trug' (tkp. 'terhet magára véve vitte') A. XIX. 62. MU. — *kuštini* 'werfen, schleudern': *peri so vuko-kőez so ad'ami šorε kuštisa ležem* 'der teufel liess den mühlstein auf den mann fallen' (tkp. 'dobva engedte') A. XIX. 63. MU. — *piràni* 'eintreten', *potàni* 'weggehen': *pirasa potasa vetillam* 'sie gingen hinaus und herein' (tkp. 'belépve elmenve vándoroltak') A. XIX. 74. MU. — *boržàni* 'zumachen': *boržasa ponem* 'er machte es zu' (tkp. 'becsukva helyezte') A. XIX. 79. MU. — *šiini* 'essen': *na-rak šiisa bittem* 'er ass alles auf' (tkp. 'megéve véget vetett neki') A. XIX. 79. MU. — *šalžini* 'köpni': *šalžisa kelti* 'köp' (tkp. 'köpve hátrahagyá') VNpk. 11. O.

Néha az igenév nem az állítmányhoz, hanem más mondatrészhez csatlakozik: *šukkini* 'verni, ütni, csapdosni': *šukkisa vijām lučkaskiš-vorlän šejiz van* 'egy agyonütött tolvajnak van itt a holt teste' (tkp. 'csapdosva agyonütött') VNpk. 86. M. — *uudžini* 'aufleben, auferstehen': *uudžisa suutemez ponna* 'um

seiner auferstehung willen' (tkp. 'feltámadva felállása miatt') A. XI. 130. J.

B) Az igenév a főcselekményhez járuló mellékkörülményt fejezi ki s mint ilyen különféle határozó mellékmondatokat pótol:

1. Az igenév mint módhatározó: *žigirtini* 'átkarolni': *sere soje potto džigirtisa* 'darauf umarmen sie ihn und tragen ihn weg' A. XIX. 121. G. — *ulini* 'sein, leben, verweilen': *ulisa ulisa lekos tros udmortjos žilizi* 'im laufe der zeit vermehrten sich aber die wotjaken überaus' A. XIX. 146. G. — *kurtčini* 'beleharapni, hozzáharapni, megharapni': *mon kurtčisa vožo mešokme* 'ich halte den sack mit den zähnen fest' A. XIX. 148. G. — *kočirtini* 'felfogat', *kwaštini* 'kiszárit': *soj ta tiáz kočirtisa kwaštisa kutni odjasko* 'azt akarom én megfogni [úgyhogy] ezt a tavat felfogatom és kiszáritom' VNpk. 108. M. — *vetlini* 'wandern': *ta val-utšás so kišnoženiz oži vetliša tuž bažkem* 'als der pferdesucher nun also mit seiner frau herumwanderte, wurde er sehr reich' A. XIX. 94. J. — *potini* 'gehen': *vāua vamen potsa iurε ušem* 'er flog über den vāua-fluss hin und fiel da in einen sumpf' A. XIX. 99. J. — *kutčini* 'kezd, hozzáfog': *žukna-ik kutčisa* 'reggeltől fogva' VNpk. 6. O. — *vuzani* 'elad': *vuzmä vuzasa šotäm vitmä* 'árunk eladásával szerzett adónkat' VNpk. 152.

2. Az igenév mint állapothatározó: *berdini* 'weinen': *oš šuem berε berdisa berdisa gurtaz koškem starikez dorī* 'nachdem sie also gesagt hatte, ging sie bitterlich weinend nach ihrem dorf zu ihrem manne' A. XIX. 150. G. — *kariškini* 'sich zu etw. machen, sich in etw. verwandeln': *šir-gölik kariškisa tubem* 'er kletterte ganz nackt hinauf' A. XIX. 87. J. — *kujani* 'werfen, wegwerfen': *dišse-kutε važze-ik kujasa tubem* 'er warf alle seine kleider weg und kletterte hinauf' A. XIX. 87. J. — *bördini* 'weinen': *beriz ulin bördisa ule* 'da sitzt sie weinend unter der linde' A. XIX. 94. J. — *pajmini* 'bámulni': *pajmisa koškem* 'er ging erstaunt weg' A. XIX. 99. J. — *džuani* 'brennen': *bides dužinε džuasa bitmoz* 'die ganze welt geht in flammen aus' A. XIX. 15. MU. — *utšani* 'suchen': *pijosmurt, vāuze utšasa, šai viuje pirem* 'der junge mann kam, indem er nach seinem pferde suchte, auf den friedhof hinein' A. XIX. 74. MU. — *silini* 'áll': *zor-ulin silsa*: *badžin budod* 'eső alatt állván nagyra nősz' VNpk. 6. O.

3. Az igenév mint időhatározó: *pukîni* 'sitzen': *keñakε pukîsa ñulesmurt bertε* 'nachdem er eine zeit lang gesessen hatte, kommt der waldgeist zurück' A. XIX. 126. G. — *kîlîni* 'hören': *kîlîsa so kunoka potε korkaš* 'als der hauswirt hört, geht er aus der stube' A. XIX. 132. G. — *šedîni* 'merken': *kîk pol umoï šotemze šedîsa kuašleš nožik ñuleskî mîniž kurîni zorze beš, šejosîzlen keseg vîlaz no* 'als er merkte, dass Gott zweimal glücklich (regen) gegeben hatte, so ging er noch einmal in den wald, um Gott auch für die landstriche seiner nachbarn um regen zu bitten' A. XIX. 141. G. — *mîniñi* 'gehen': *mîniša todmo kîšnomurtez addžo* 'auf dem wege sehen sie ein bekanntes weib' A. XIX. 159. G. — *addžini* 'sehen, ansehen': *soiε addžisa adami piš, šauneniz ibem pâuesmurtez* 'als der mann das bemerkte, schoss er den waldgeist mit seiner flinte' A. XIX. 84. J. — *uuiñi* 'sein, leben, verweilen': *so-berε tuž kema uuiša adamiñen pâuesmurt tšoš luillam* 'nach geraumer zeit trafen der mann und der waldgeist darauf zusammen' A. XIX. 85. J. — *killîni* 'liegen': *ožit killîsa noš veram* 'nachdem sie eine weile gelegen hatte, sagte sie' A. XIX. 89. J. — *otiñi* 'rufen, laden, einladen': *bija-durakez doraz ošsa vožmatem* 'er lud den Bija durak zu sich und zeigte ihm (den schlägel)' A. XIX. 99. J. — *utšani* 'suchen': *kuiñmoï tšože utšasa šettem muresli pu* 'nachdem er volle drei tage gesucht hatte, fand er (dienliches) holz zu den decken' A. XIX. 56. MU. — *uzirmîni* 'reich werden': *tuž uzirmîsa kupesli potem* 'nachdem er sehr reich geworden war, wurde er kaufmann' A. XIX. 57. MU. — *piñ siskîni* 'mit den zähnen knirschen': *siskîsa odig piñze-ik tšigem* 'während des kauens zerbrach er sogar einen zahn' A. XIX. 63. MU. — *bördîni* 'weinen': *tuž kema bördîsa kuwem* 'er starb, nachdem er sehr lange geweint hatte' A. XIX. 79. MU.

4. Az igenév mint okhatározó: *tšaklani* 'meinen, denken': *aš, šizes koškižî, tšaklása soiε bîttožî vožojos šusa* 'sie gingen selbst weg, indem sie berechneten, dass die vožo's ihr ein ende machen sollten' A. XIX. 137. G. — *kožani* 'denken, meinen': *doygani kutiškem pukloiez, adami kožasa* 'er fing an, den klotz zu stechen, in dem glauben, dass er der mann sei' A. XIX. 84. J. — *žalani* 'megsajnálni vkit': *adami žalasa ležem soiε* 'aus mitleid liess ihn der mensch herein' A. XIX. 104. J. — *gažani*

'lieben': *inmared šotem gažasa* 'dein gott hat sie dir aus liebe gegeben' A. XI. 34. MU. — *luškānī* 'stehlen': *vor as ižiže luškasa uatoz* 'der dieb stiehit und versteckt seine eigene mütze' A. XIX. 3. U. — *kinmīni* 'fázni': *kinmisa kulko-ug inu* 'a hidegtől meghalok már' VNpk. 120. Sz. — *bordīni* 'sírni': *bordsa katū oval-ni-no* 'a sírástól nincs eröm' VNpk. 138. Sz.

5. Az igenév mint célhatározó: *tsāklānī* 'meinen, denken': *no so tsāklasa nuem keltīnī so nīže* 'er führte sie in der absicht, diese seine tochter (im walde) zu verlassen' A. XIX. 156. G. — *šīni* 'essen': *at,šid veš adami šisa vetliškod* 'du streichst beständig herum, um menschen zu essen' A. XIX. 89. J. — *uīni* 'verfolgen, nachjagen, einholen': *ležem niļjossē uīsa* 'er schickte seine tóchter um (nach den fliehenden) zu jagen' A. XIX. 93. J.

13. *-kī* [WIEDEMANN 134. §; BUDENZ, UA. 47; AMINOFF 43]. Alakjai: *-īkī, -īkī, -īku, -īku, -aku*. A *-k-t* BUDENZ a fgr. *-ng* frequ. képző folytatójának tartja, SZINNYEI azonban ezt az egyeztetést nem fogadja el (vö. NyH.⁴ 58. és Fgr. Spr. 124). Az igenév a legtöbbször személyraggal van ellátva; használata a következő:

A főcselekménnyel egyidejű mellékcselekményt fejez ki:

1. Ha a főcselekmény jelenidejű, akkor az igenév is befejezetlen cselekvést jelent: *bertīnī* 'visszatér': *bertīkuz sojin tšot,ša muket udmort* 'auf der rückfahrt schliesst sich an ihn ein anderer wotjake an' A. XIX. 119. G. — *ponīnī* 'setzen, legen': *šin ponīku gozižen kertīnī kulē* 'beim einsetzen des auges muss man (dich) mit dem stricke binden' A. XIX. 132. G. — *ižīni* 'aludni': *koť-kīži tuž ižikim-no pelmitiš širāz šo-diško-no* 'akármilyen erösen alszom is, a sötétből észreveszem az egeret' VNpk. 86. M. — *ižīni* 'schlafen': *ton ižikid kīži ižiskod!* 'auf welche weise schläfst du, wenn du schläfst' A. XIX. 84. J. — *minam ižikim šinmi tšarka kađ luē* 'meine augen sind im schlafe einem branntweinglas ähnlich' A. XIX. 84. J. — *ībīwiškīni* 'schiessen': *ībīwiškīkiz noš guľ,šīn-kuš dori-sen ībīsa vāua-viž dori vutte vīuē* 'beim schiessen (mit bogen) vermochte er von guľ,šīn-kuš bis nach der vāua-brücke (den pfeil) zu schiessen' A. XIX. 98. J. — *kimīni* 'frieren': *punu tuuātē kimīkiz šue* 'im winter sagt der hund, wenn ihm

friert' A. XIX. 6. MU. — *bertîni* 'zurückkehren': *bertîkîz nules pala ut'siskoz* 'bei der rückkehr blickt er nach dem wald' A. XIX. 12. U. — *mîni* 'gehen': *mînikîz gurt pala ut'siskoz* 'beim hingehen blickt er nach hause' A. XIX. 12. U. — *pîrîni* 'eingehen': *pîrikîz sed pîroz* 'es geht schwarz hinein' A. XIX. 13. U. — *potîni* 'hinausgehen, herauskommen': *potîkîz ted potoz* 'es kommt weiss heraus' A. XIX. 13. U. — *settîni* 'találni': *uksoáz settîkid, sozijânid jotkisa, so-bordî taži šu* 'midön kineset találsz, ruhád előrszével megérintvén, így szólj hozzá' VNpk. 1. O. — *usîni* 'esni': *limî usîkîz, jurt-ger-bordî-kâ lakiskâ* 'ha a hó estében a ház[fal]hoz tapad' VNpk. 6. O. — *gudîrjâni* 'mennydörög': *kwaž gudîrjaki, punidâ korkad än vož* 'midön mennydörög, kutyádat ne tartsd szobádban' VNpk. 6. O. — *votâni* 'álmodni': *votakîd vuâ-kâ usîd* 'álmodban vízbe esel' VNpk. 11. O. — *potîni* 'menni': *nîris-ik pedlo potîkid, sit vilad šalžisa kelti* 'midön először kimész, köpj szarodra' VNpk. 11. O.

2. Ha a főselekmény multidejű, akkor az igenév is befejezett cselekvést jelent: *etîni* 'rufen, laden, einladen': *a kabak-vožîsez kîskamenîz uallo etîkuz evel potem* 'der schenkwirt wagte zuerst aus furcht nicht hinauszugehen, als der waldgeist ihn rief' A. XIX. 128. G. — *t'aklânî* 'meinen, denken': *t'saklakuz addžem kuž nîlpu* 'während sie dies überlegte, sah sie eine hohe edeltanne' A. XIX. 156. G. — *pukîni* 'sitzen': *tîwisaz tîw dorîn pukîkîz so dorî pâuesmurt pîrem* 'während er in der hütte am feuer sass, trat der waldgeist zu ihm herein' A. XIX. 84. J. — *mîni* 'gehen': *porjos gondîrez ullasa mînikî bija-durak porjosîz berlošjossê bittîsa mînem* 'während die tscheremissen den bären verfolgten, schlug Bija-durak die hintersten (unter den verfolgenden) tscheremissen tot' A. XIX. 99. J. — *mardan-ataî ta mînikîz jadi-pâuašse vunetem vîuem* 'vater Mardan hatte, als er sich auf den weg machte, seinen wundersäbel vergessen' A. XIX. 100. J. — *ožmaškîni* 'kämpfen': *mardan-ataî ožmaškîkîz berpelesêz serttîškemîš bordžasa lestem berpelesêz* 'weil (einmal) die hintere öse seines bastschuhes während eines kampfes abgerissen wurde, bediente er sich (danach immer) geflochtener bastschuhösen' A. XIX. 100. J. — *potîni* 'hinausgehen, herauskommen': *odig džut'si gurt vamen potîkîz odig murt dorî kâunî pîrni kurîskem* 'ein fuchs wanderte durch ein dorf und bat sich

von einem manne ein nachtlager aus' A. XIX. 104. J. — *kelînî* 'übernachten': *mon addži šugez vukoîn kelîkum* 'ieh sah auf der reise schreckliche dinge beim übernachten' A. XIX. 134. J. — *kutkîni*, 'kezd': *taži ti-kotîrti bižîlnî kutkîkîzi* 'midôn így futni kezdtek a tó körül' VNpk. 112. K.

14. **-tož** [WIEDEMANN 135. §; BUDENZ, UA. 225; AMINOFF 43]. Alakjai: *-îtož*, *-îtož*, *-tož*, *-îtož*. Az *î* illetőleg *i* nem jelentős elemek. BUDENZ a *-tož* képzőt vegyes (ige + névszó) képzőnek tartja; előrésze a momentán *-t*, utórésze *-ož* consecutiv rag.

A képző használata a következő:

1. Az igenév időhatározó mellékmondatot pótol:

a) A főcselekmény az igenévben kifejezett cselekvés beálltaig tart: *vuîni* 'jönni': *od-kâ bigati vožni mi vutož* 'ha nem bírod megtartani, a míg megjövünk' VNpk. 86. M. — *švuîni* 'sagen': *švuîtož d'ui* 'bevor du sagst, trinke' A. XI. 15. MU. — *kuvuîni* 'sterben': *kuvuîtožad dišod* 'bis an den tod lernst du' A. XIX. 6. MU. — *vuîni* 'kommen': *peri at-šîz diňaz vuîtož nu-pijasa nuem* 'so trug der teufel selbst (das geld) auf seinen schultern, bis sie nach hause gelangten' A. XIX. 63. MU. — *vuîni* 'kommen, reif werden, fertig werden': *ta puez tâtišen kutškîsa ukmišlî vuîtož po'dma* 'mache in diesem baum, von hier an beginnend bis neun bienenstöcke' A. XIX. 59. MU. — *šosîrmiîni* 'megbénulni': *šosîrmitožaz* 'a míg csak meg nem bénul' VNpk. 138. Sz. — *lîzâktîni* 'kékülni, elkékülni': *lîzâktîtož mižgaloz sojâ* 'addig öklözi, míg bele nem kékül a háta' VNpk. 139. Sz. — *vuîni* 'jönni, megjönni': *vil' ar vutož-kâ sutid* 'új évig égetsz' VNpk. 9. O. — *čumolo puktîni* 'boglyát rakni': *gumijân čumolo puktîtož šudid-kâ* 'ha fűszár-sippal játszol az asztagrakás idejéig' VNpk. 22. O.

b) A mellék- és főcselekmény egy időben történik: *keškîni* 'aufschreien': *atažez keškîtož pižez înmε vuoz* 'während der vater schreit, erreicht der sohn schon den himmel' A. XIX. 31. J. — *poštîni* 'kochen': *anažez tšorig poštîtož daskik îškeme piuaskîni vetlem* 'einmal wanderte er, zwölf werst um zu baden, während seine mutter fische (zu der mahlzeit) kochte' A. XIX. 98. J. — *ulîni* 'él': *van' ultožaz kur-adžîni-no pumaz kulni kulâ* 'egész éltén át kínlódni és végtére meghalni kell' VNpk. 52. Sz.

c) A főcselekmény az igenévben kifejezett cselekvés beállta után történik: *šini* 'essen', *d'uini* 'trinken': *so šitož d'uitož obida pašpurt vajisa liktisa vuem* 'als er (der mann) gegessen und getrunken hatte, kam der waldgeist und brachte einen reisepass mit sich' A. XIX. 61. MU.

2. «A helyett hogy» kezdetű mondatlall fordítható az igenév a következő példákban: *bašini* 'vesz, elvesz': *udmurt-kalik kenakāz baštitož koto nilāz med baštoz* 'a helyett hogy votják ember ángyot vegyen el, vegyen el terhes leányt' VNpk. 62. M. — *kur adžini* 'kínlódni': «*taži kur-adžitož*» — *šüam* — «*šok, luče jiri med birož*» '«a helyett, hogy így szenvedjek» — szólott» — «no, inkább a fejem vesszen!»' VNpk. 57. K.

15. **-tek** [WIEDEMANN 136. §; AMINOFF 43]. Alakjai: *-itek*, *-itāk*, *-itek*, *-tek*, *-atek*; az *i*, *i* és *i* nem jelentős elemek, az *-a*-ban az *-al* frequ. képző lappang (MUNKÁCSI szövegeiben *-tāk*-nek jelölve). BEKE ÖDÖN szerint összetett képző, a mennyiben az abessivusi rag és a *-k* (a fennebb tárgyalt *-ki*-ben lévő) deverbális névszóképző összetétele (NyK. 39:418). Az igenév azt a mellékkörülményt fejezi ki, a melynek megtörténte nélkül mehet csak végbe vagy kell végbemennie a főcselekménynek: *užani* 'arbeiten': *užatek kuaž ug šot* 'ohne arbeit gibt Gott nichts' A. XIX. 9. G. — *šini* 'enni': *parš suraltāmāz šitāk ug čidaski-ni* 'ha csak disznóhabarékot nem eszem, nem csillapodom meg' VNpk. 86. M. — *pottini* 'hoz': *so-minda zarūi pottitākadi mon ti-bordis ug kuēki* 'annyi aranyat míg elő nem hoztok, én ti töletek nem távozom' VNpk. 108. M. — *šettini* 'talál': *popsä šettitāk popkišno noš-ik tatči liktā ini* 'a papné nem találván a papot, most ismét ide jön' VNpk. 109. M. — *viržilini* 'sich bewegen': *soje tšik odig kuroze no viržilitek juze kensj nu'ldi* 'trage das getreide in die scheuer, ohne einen einzigen strohhalm zu bewegen' A. XIX. 93. J. — *vormini* 'im stande sein, vermögen': *viržžitini no vormitek pajmisa koškem* 'er ging, da er (den schlängel) nicht einmal bewegen konnte, erstaunt weg' A. XIX. 99. J. — *šotini* 'geben': *niunurtiz deremze šotitek kuuem* 'das mädchen starb, bevor sie das hemd geben könnte' A. XIX. 74. MU. — *vitini* 'warten': *obidaiež vititek uštem* 'er öffnete (die bienenstöcke) ohne auf den waldgeist zu warten' A. XIX. 56. MU. — *todini* 'wissen': *agaijosiz marze soze toditek pešterzes nupijallam*

'die älteren brüder warfen, ohne zu wissen, was es war, den ranzen über die schulter' A. XIX. 78. MU. — *dugdiliñi* 'megállani': *šuanjosiz das nunal' eozä odig-no dugdiltäk šisa, jusa ulillam* 'a lakodalmások tíz napnyi ideig szünet nélkül (tkp. egyet sem szünetelvén) ettek, ittak' VNpk 77. Sz. — *adkiñi* 'látszani, tűnni': *adkitäk kot-kitci pirämed luoz* 'látatlanul akárhova bemehetsz' VNpk. 2. O. — *kurtciñi* 'beleharapni': *šukna murtdorä nañ kurtciñäk-kä potid: solän urod vomez ton vilä uoz* 'ha reggel máshoz mész a nélkül, hogy kenyeret haraptál volna: az ő rossz álma te rád esik' VNpk. 11. O. — *piriñi* 'bemenni': *kuläm-berä murtlän lulöz guä përetäk hüldon nënal mužem-vëlän vetlä* 'az embernek a lelke halál után a nélkül, hogy a sirba menne, negyven napig a földön jár' VNpk. 29. Ma.

16. Ritkán előforduló képzők:

a) *-ep* [WIEDEMANN 244. §; BUDENZ, UA. 189; SZINNYEI, NyH.⁴ 78 és Fgr. Spr. 91]. A fgr. $*p \sim *β$ erős fokát képviseli: *ulñi* 'él': *ošez ulep no kuez zoltiskem* 'der ochs lebt, aber seine haut ist ausgespannt' A. XIX. 38. J. — *uläp dërjaz vetläm intëjosaz* 'éltében járt helyein' VNpk. 29. Ma.

b) *-o* [BUDENZ, UA. 189]. Végképző nélkül való egyszerű *o-t* lát BUDENZ a következő példákban: *ušt-* 'aufmachen': *ušto* 'öffnung, loch'. — *sural-* 'mischen': *suro* 'gemischt'. — *ku-* 'flechten': *kuo-mučko* 'haarflechte'. — Vö. *-on, -an*.

c) *-i* [BUDENZ, UA. 197]. Végképző nélkül való egyszerű *i-t* lát BUDENZ a következő példákban: *šund-* 'leuchten': *šundi* 'sonne'. — *geral-* 'ackern': *geri* 'pflug'. — Vö. a 3. sz. alatt tárgyalt deverb. nom. képzőt.

b) Denominalis névszóképzés.

1. Kicsinyítő névszó.

a) *-ka* [BUDENZ, UA. 246; AMINOFF 23; SZINNYEI, NyH.⁴ 87. és Fgr. Spr. 97]. Ritkán előforduló kicsinyítő képző: *nil* 'leány': *nilka* 'leányka' 515. — *nunñ, nuně* K. 'csecsemő, gyermek': *nuněkaj* 'fiúcska, leányka' 521. — *varmaj* 'após': *varmaka* 'anyós' 651.

b) *-es* [WIEDEMANN 235. §; BUDENZ, UA. 237; AMINOFF,

25]. Elég sűrűn használt képző. Alakjai: WICHMANN szövegeiben *-es*, MUNKÁCSNÁL *-äs*. A képző előtti vocalis, a mely nem jelentős elem, néha kiszorult.

A képző használata a következő:

1. A származékszó az alapszóhoz hasonló fogalmat jelent: *kotlir* 'környezet, környék': *kotliräs* 'kerek' VNpk. 37. M. — *pel* 'fül': *berpeleses* 'die hintere öse seines bastschuhes' A. XIX. 100. J. — *urd* 'oldalborda': *urdäs* 'oldal' 114. — *jil* 'vminek a teteje': *täl-jiläs* (Sz.) 'az erdőség legkiemelkedőbb része' 269. — *négéli* (K.), *nugili* (M., Sz.) 'golyó': *négéläs* (K.), *nugiläs* (Sz.) 'kerek' 511. — *pogili* 'gyapjúból összezsömösölt labda': *pogiläs* (Sz.) 'gömbölyű, golyó alakú' 569. — *vuz* 'árú, portéka': *vuzäs* 'árú, eladnivaló holmi' 697.

2. A származékszó az alapszóval összetartozó fogalmat jelent: *pol* '-szer': *šurs-poläs* 'ezerszeres' VNpk. 98. M. — *pid* 'láb': *pidäsistiz* 'a fenekéről' VNpk. 39. K. — *tol* 'tél': *toläs* 'csikó' (az első tél, azaz év után) 365. — *tuj*, *tüj* (K.) 'nyírfakéreg': *tujäs* 'nyírfakéregből készült kosárka' 374. — *purt* 'kés': *purtäs* 'hüvely, tok, tokmány' 602.

3. A származékszó valamivel bírót jelent: *ar* 'év': *das-kik aräs* 'tizenkét éves' VNpk. 149. Sz. — *kisiri*, *kisëre* (K.) 'ránéz, redő': *kisiräs* 'ránézos, redős' 173. — *gon* 'szőr, tollazat': *gonäs* 'szőrös, tollazott' 246. — *nod* 'gondolat': *nodäs* 'megállapodott eszű' 518.

A képző előtti vocalis kiszorult a következő alakokban: *jil* 'valaminek teteje': *jilso* 'hegyes' VNpk. 17. O. — *jilsal* 'hegyez' 269. — *nir*, *nër* (K.) 'orr': *nirsal* 'orral túrni' 516.

2. Sorszám név.

Képzője *-eti* [WIEDEMANN 92. §; BUDENZ, UA. 247. és 253; AMINOFF 22; SZINNYEI, NyH.⁴ 90. és Fgr. Spr. 111]. Az *-e*-ben valószínűleg nincs jelentős elem, az *-i*-ben azonban BUDENZ deminutiv képzőt sejt s a zürjén *-ik* mellénevekhez járuló deminutiv képzővel egyeztetni (a képzőnek az *-eti* mellett *-eti* alakja is előfordul): *kik* 'zwei': *kiktë'tize* 'einen anderen' A. XIX. 125. G. — *šor* 'mitte': *šoretiz* 'der mittlere' A. XIX. 110. J. — *šizim*, *šizim* (J., M.), *šizëm*, *šizëm* (K.) 'hét': *šizimäti*,

šizimäti (G.), *šizëmäti* 'hetedik' 456. — *ukmäs*, *ukmäs* (K.) 'kilencz': *ukmäsäti* 'kilenczedik' 83. — *das* 'tíz': *dasäti* 'tizedik' 388. — *šu*, *šü* 'száz': *šuäti*, *šüäti* (G.), *šüäti* (K.) 'századik' 468.

3. Valamihez tartozót és vmivel bírót jelentő névszó.

a) *-es* [BUDENZ, UA. 257. és 266; SZINNYEI, NyH.⁴ 92. és Fgr. Spr. 99]. Az *-e* nem jelentős elem.

A képző használata:

1. A leggyakrabban valamivel bírót jelentő névszót képez: *iz* 'kő': *izes* 'köves' 50. — *uko* 'paszománt': *ukoes* 'paszomántos' 82. — *ukšo* 'pénz': *ukšoes* 'pénzes' 82. — *ušto* 'lyuk, nyílás': *uštoes* 'lyukas, tele lyukkal' 99. — *ul* 'rügy, bimbó': *ules* 'ágas, galyas' 104. — *ur* (Sz., G., M.), *ür* (K., U.): *ures* 'genyedséges' 110. — *urbo* 'büdös féreg, poloska': *urboes* 'poloskás, teli poloskával' 114. — *kom* (K.), *kum* 'hég': *komes* 'hégjú' 198. — *kolli* (Sz.), *külle* 'kavics, kövecske': *kolliés* 'kavicsos' 199. — *kud* 'mocsaras hely': *kudes* 'mocsaras' 212. — *gěžlo* (K.), *gižlo* (Sz.) 'rüh, kozs, var, fekély': *gěžloes* (K.), *gižloes* (Sz.) 'rühes, kozsos' 240. — *girk* 'odu': *girkes* 'odvas' 243. — *jara* (Sz., K.) 'seb': *jaraes* (Sz.) 'sebes, sebbel teli' 262. — *jol*, *dül* (K.): *joles* 'tejes' 280. — *čer*, *čér*, *čír* (K.) 'kór, betegség': *čeres* 'beteg' 313. — *täj* 'tetű': *täjés* 'tetves' 347. — *tuš*, *tüš* (K.) 'szakál': *tušes* 'szakálás' 377. — *deri*, *derli* (G.) 'sár, pocséta': *deries*, *derlies* (G.): 'sáros, mocskos, piszkos' 392. — *sit* 'szar, ganaj': *sites* 'szaros' 426. — *zim* (G.) 'szag, bűz': *zimes* 'szagos, illatos, büdös' 442. — *šuj*, *šüj* (J., K.) 'agyag, ragacsos föld': *šujes*, *šüjes* 'agyagos' 469.

2. Valamihez tartozó névszót jelent: *kar* 'város', *kares* 'városi' 133.

b) *-o* [WIEDEMANN 234. §; BUDENZ, UA. 274; AMINOFF 22]. Alakjai: *-o*, néha (hiatustöltő *j*-vel) *-jo*, elvértve *-a*. BUDENZ e képzőben a fgr. *-b* képző folytatását látja, a mely több finnugor nyelvben ma is mint nomen verbale és nomen possessoris képző szerepel. SZINNYEI azonban ezt az egyeztetést sem a NyH.-ba, sem a Fgr. Spr.-ba nem vette föl.

A képző használata: a vmivel bírót jelentő névszó (nomen possessoris) legelterjedtebb képzője.

I. Magában áll s jelentésben a magyar -s nom. possessoris megfelelője: *gon* 'haare': *gono* 'behaart' A. XIX. 44. G. — *ket* 'has': *koto niláz* 'terhes leányt' VNpk. 62. M. — *uko* 'gold-od. silbertresse': *ukojo no dišiosiz vandjü* 'mit ihr kann man gold-verbrämte kleider schneiden' A. XI. 77. J. — *dun* 'wert, preis, zahlung': *duno* 'teuer' A. XIX. 72. J. — *kultšo* 'ring': *kultšojo* 'mit ringen versehen' A. XI. 77. J. — *d'öu* 'milch': *kuuem skäu d'öuo luε* 'eine gestorbene kuh ist eine gute milchkuh' A. XIX. 5. MU. — *višjś* 'beteges': *višjśo ažiś* 'beteges helyről' VNpk. 13. O. — *ket* 'has': *koto kišno-murtlän* 'terhes asszony-nak' VNpk. 17. O. — *jil* 'valaminek a hegye': *jilso* 'hegyes' VNpk. 17. O. — *kin* 'hideg': *kinmo* 'hideg' VNpk. 17. O. — *šep* 'kalász': *kik-šepo žegáz-kä* 'két kalászos rozstot' VNpk. 22. O.

II. Néha az ilyen nomen possessoris mint élőlény neve szerepel: *tili* 'toll': *burd* 'szárny': *tjlo-burdojos* 'vögel' A. XIX. 93. J. — *pid* 'fuss': *pudoues* 'des viehes' A. XIX. 75. MU.

III. A képzett szónak jelzője van s jelentésben a magyar -ú, -ü-képzős melléknévvel egyezik: *ket* 'magen, bauch, herz': *džetś-keto vožojos* 'gutgesinnte vožo's' A. XIX. 137. G. — *nid* 'nyél, szár': *tuj-nido* 'réznyelű' VNpk. 62. M. — *šokit* 'nehéz': *das kik pud šokta illän sabläz* '12 pud súlyú tézstaszablyát' VNpk. 62. M. — *kil* 'nyelv': *parś-kiloez* 'disznó nyelvű' VNpk. 86. M. — *bay* 'wange, gesicht, fläche, blatt': *andan bayo* 'eine stählerne schneide' A. XIX. 77. J. — *šín* 'szem': *odig-šínmo murt* 'der einäugige mensch' A. XIX. 63. MU. — *nim* 'név': *Šunü nimö* 'Sunyi nevű' VNpk. 138. Sz. — *ki* 'kéz': *kapči-kijo murt* 'könnyű kezű ember' VNpk. 22. O. — *šokit-kijo murt* 'nehéz kezű ember' VNpk. 22. O. — *gon* 'szőr, tollazat': *gid-utšedli tupaštäm gono valáz-kä* 'ha istállóörző (istenségednek) nem tetsző szőrű lovat veszel' VNpk. 23. O.

c) **-jem** [AMINOFF 22]. Használata megegyezik az -o képzőével.

1. Valamivel bírót jelentő névszót képez (a magyar -s képzős nom. possessoris jelentésbeli megfelelője): *gon* 'haare, (am körper) gefieder': *gonjem* 'mit haaren versehen, behaart' A. XI. 146. G. — *šur* 'horn': *šurjem* 'mit hörnern versehen, ge-

hörnt' G. Chrest. 889. — *joz* 'bütyök, bog': *jozjem* 'bütykös, bogos' 275. — *tolež* (Sz., M.), *tolež*, *tolež* (G., J., K.) 'hónap': *toležjem*, *toležjem* 'hónapos' 365. — *šu*, *šü* (K.) 'száz': *šujem* 'százaz' 469. — *ar* 'év': *arjem* 'éves' 28.

2. Használata megegyezik az előbbeni esetekével, csak a legtöbbször magának is van jelzője (a magyar -ú, -ű képzős nom. possessoris jelentésbeli megfelelője): *biž* 'farok': *bižjem* 'farkú' VNpk. 37. M. — *vogri* 'apró vízhullámok': *nildon vogri-jem* 'negyven hullámgyűrűjű' VNpk. 38. M. — *pid* 'láb': *níl pidjem* 'négy lábú' VNpk. 38. M. — *kart* 'férj': *kik kartjem kišno* 'két férjű asszony' 136. — *tus*, *tüs* (K.) 'festett kép, festmény, rajz': *palaš tujem béžo kižili* 'pallos alakú üstökös' 375. — *pum* 'vég, határ, hegy': *pumjem* 'végű, hegyű' 600.

4. Vmi nélkül valót jelentő v. vmit tagadó névszó.

Képzője **-tem** [WIEDEMANN 236. §; BUDENZ, UA. 277; AMINOFF 22; SZINNYEI, Fgr. Spr. 106]. Alakja: WICHMANN szövegeiben *-tem*, MUNKÁCSINÁL *-täm*. Összetett képző. Tagadhatatlanul összefüggésben van az abessivus ragjával (*-tek*), vö. SZINNYEI, Fgr. Spr. 107; BEKE ÖDÖN szerint (NyK. 39 : 418) az abessivusi rag s az *-m* deverbális névszóképző összetétele.

A származékszó használata a következő:

1. Határozóul áll a mondatban: *vis* 'was zwischen ist, zwischenraum, lücke': *vistem* 'ohne lücke' A. XI. 133. G. — *vi* 'erő': *vitäm* 'erőtlenné' VNpk. 62. M. — *kat* 'erő, tehetség': *kattäm* 'tehetetlenné' VNpk. 62. M. — *amal* 'furfang': *amaltäm* 'furfang nélküli' VNpk. 62. M. — *viz* 'verstand, klugheit': *vištem* 'dumm' A. XIX. 110. J. — *eskeriš* 'megnéző': *eskerištemges* 'unvorsichtiger' A. XIX. 134. J. — *odig* 'egy': *ačmä'os odigtäm birom* 'mi egytől-egyig ki fogunk veszni' VNpk. 54. Sz. — *ažo* 'tehetséges, szorgalmas': *ažtäm* 'lusta' VNpk. 138. Sz. — *šud* 'szerencse, boldogság, jólét': *šudtäm* 'szerencsétlen' VNpk. 1. O. — *zor* 'eső': *zortäm* 'esőtlen' VNpk. 29. Ma.

2. Jelzőül áll a mondatban: *nulesmurt* 'waldgeist': *nulesmurttem jarmayga ug lu'žl* 'es giebt keinen jahrmart, wo die waldgeister nicht anwesend wären' A. XIX. 119. G. — *vumurt* 'wassergeist': *vumurttem jarmayga ug lu'žl* 'es giebt keinen jahr-

markt, wo die wassergeister nicht anwesend wären' A. XIX. 119. G. — *ož* 'háború': *ožtäm-dirja* 'háborútlan időben' VNpk. 61. M. — *ánán* 'brot, getreide': *ánátem murtjos* 'die brotlosen menschen' A. XIX. 88. J. — *viz* 'verstand, klugheit': *vištem piiez* 'der dumme sohn' A. XIX. 110. J. — *kus* 'csípő, derék': *kustäm kion* 'csípőtlen farkas' VNpk. 34. Sz. — *pidäs* 'fenék': *pidüstäm išlapazä* 'feneketlen kalapját' VNpk. 112. K.

5. Comparativus.

1. **-ges** [AMINOFF 29; BUDENZ, UA. 286]: *eskerištem* 'unvorsichtig': *eskerištemges* 'unvorsichtiger' A. XIX. 134. J. — *badžin* 'nagy': *siž-pileš badžingäs-kad potä* 'nagyobbfelének teszszik egy harkályfióknál' VNpk. 34. Sz. — *českit* 'édes': *českitgäs* 'legédesebb' VNpk. 58. K. — *kuž* 'hosszú': *kužgäs* 'kissé hosszú' 217.

2. **-gem** [AMINOFF 29; BUDENZ, UA. 286]: *žužit* 'hoch': *žužitgem* 'höher' A. XIX. 119. G.

6. Névmások.

a) **-n** [BUDENZ, UA. 288; SZINNYEI, NyH.⁴ 97]: *kin* 'quis'; *mon* 'én', *ton* 'te'.

b) **-d** [BUDENZ, UA. 289]: *mar* 'was', BUDENZ az *r*-et *d*-ből származónak veszi.

7. Ritkán előforduló denominális névszóképzők.

1. **-i (i)** [BUDENZ, UA. 244]: *vin* 'jüngerer bruder': *vinü* 'neffe'; *viltir* 'körper': *viltiri* 'glied' [BUDENZ példái]; *bam* 'arcz': *bami* 'arczoeska' 610. — *aj* 'atya': *aji* 'hím, kan' 4.

2. **-is** [BUDENZ, UA. 366]. Nomen possessi képzője: *ul* 'unter': *ulíš* 'der untere'. — *vil* 'oben': *vilíš* 'der obere'. — *nir* 'nase': *niriš* v. *az aš-niriš* 'der erste' (tkp. 'első-orri') (BUDENZ példái).

3. **-ok**: *biž* 'fark': *bižok* 'üstökös' 623.

4. **-oi (-oj)** [WIEDEMANN 242. §; AMINOFF 23]. WIEDEMANN szerint az *uj*, *új* 'éjszaka' szóból származik; szerinte az **-oi**-al képzett szók voltaképp összetételek.

A képző, számnévhez függesztve, bizonyos időtartamot

jelöl: *kuiñ* 'drei': *kuiñmoï tšože* 'volle drei tage' A. XIX. 59. MU. — *níl* 'négy': *níloj* 'négy napnyi idő' 528. — *níldon* 'negyven': *níldonoj* 'negyven napnyi idő' 528.

5. -aläs: *gord* 'veres': *gordaläs* 'vörösös' 249. — *liz* 'kék': *lizaläs* 'kékes' 740.

6. -la: *gurtla* (-pal) 'kylänseutu (-puoli)' (AMINOFF 23).

7. -is: *šor* 'keski': *šoriš* 'keskimäinen' (AMINOFF 23). — *in, in* 'levegő, ég': *inmiš, inmiš* (K.) 'levegői, égi' 58.

8. -ak: *ken* 'miniä': *kenak* 'vanhemman veljen vaimo' (AMINOFF 23).

9. -ik: *myž* 'nyrkki': *myžyk* 'nyrkki' (AMINOFF 23).

10. -da: *kuž* 'pitkä': *kužda* 'pituinen'; *džužit* 'korkea': *džužda* 'korkuinen' (AMINOFF 23).

11. -as, -os: *ken* 'miniä': *kenas* (K.), *kenos* (Vj.) 'aittakaman' (AMINOFF 23).

12. -sa: *bid* 'koko': *bytsa* 'kokoinen' (AMINOFF 23).

13. -lo, -lon: *ažlon* 'voraus', *börlo* 'hintennach', *walo* 'vorher', *walon* 'zuerst' (WIEDEMANN példái 239. §).

C) Képzőszerű jelek.

1. A többesszám jelei: a) -jos (-jos) [BUDENZ, UA. 302, 307]. A főnevek többesszámát képezi. b) -es [BUDENZ, UA. 308]. Többesszámi alanyra vonatkozó állítmánybeli névszók veszik föl. c) -i [BUDENZ, UA. 308, SZINNYEI, NyH.⁴ 99. és Fgr. Spr. 111]: *mon* 'én': *mi* 'mi', *ton* 'te': *ti* 'ti'. d) -i (j) [SETÄLÄ 31 §]: a tagadó ige többesében: fut. 1. szám 3. személy: *uz baštj*, többes szám 3. személy: *uz baštë*; imperfect. 1. szám 3. személy: *öz baštj*, többes szám 3. személy: *öz baštë*; imperat. 1. szám 2. személy: *en baštj*, többes szám 2. személy: *en baštë*. Az *i > ë* hangváltozást SETÄLÄ szerint a már lappangásba jutott -i (-j) többesi suffixum okozta. e) -i [BUDENZ, UA. 308]: az egyesszámi személyragok: -m, -d, -z, a többes száméi -mj, -dj, -zi; a többesszámi *i* végvocalisban BUDENZ többesszámi suffixumot lát.

2. Mód- és időjelek.

a) Indicativus.

1. Præsens.

α) az *-sk* præsenssuffixumról már szoltunk.

β) *-g* [BUDENZ, UA. 333; SETÄLÄ 30. § és 31. §]: tagadó igeragozás præs. egyes szám 1. személy: *ug baštiški*, 3. személy: *ug bašti*; fut. egyes szám 1. személy: *ug bašti* (SZINNYEI, Fgr. Spr. 140). BUDENZ az *ug*-beli *g*-ét a præs. egyes első személy ragjának tartja, SETÄLÄ azonban, mivel ez a 3. személyben is előjön, præsenssuffixumnak tartja. Eredetére nézve a fgr. **k~*r* deverbális nomenképzővel azonos [SZINNYEI, NyH.⁴ 79, 100. és Fgr. Spr. 93].

γ) *-v* [SZINNYEI, Fgr. Spr. 141. és 90]: *e-*, *ε-*, *ö-* (tagadó ige): *evël, evël, övöl, ebvü* 'nincs' (WICHM. Wotj. Chrest. 55). Eredetére nézve a fgr. **p ~ *β* deverbális nomenképzővel azonos.

δ) *-o* [BUDENZ, UA. 353; SETÄLÄ 42. §]: *karini* 'machen': ú. n. futurum: egyesszám: *karo, karod, karož*, többesszám: *karomi, karodi, karozi*. BUDENZ az *-o* deverbális nomenképzővel tartja azonosnak.

2. Præteritum [BUDENZ, UA. 355; SZINNYEI, NyH.⁴ 101. és Fgr. Spr. 143]. 1. *-i*, a mely gyakran a tövégi hangzóval olvad egybe, sőt olykor teljesen lappangásba jut, pl. a tagadó ige legtöbb alakjában, továbbá az *-l*-et elimináló igéknél. 2. *-z* (SZINNYEI, Fgr. Spr. 144): *εz* (tagadó ige egyessz. 3. szem.).

b) Conditionalis. *-sal*.

MEDVE CZKY KÁROLY.